

Виноград Господњи

ЛИСТ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ

Година деветнаеста

Број 4

Нови Сад

О Покрову Пресвете Богородице 2023.

Бесплатан примерак

Диван је Бог у светима Својим!

Са благословом Његовог Преосвештенства
Епископа новосадског и бачког господина др Иринеја

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ

Лист православне Епархије бачке
Година деветнаеста, број 4
Нови Сад, О Покрову Пресвете Богородице 2023.

Уредник
Презвитер др Милан Бандобрански

Чланови уредништва
Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић
Протојереј Владан Симић
Протојереј Жељко Латинковић
Протонамесник Игор Игњатов
Презвитер Лео Малешеввић
Др Данило Михајловић

Лектор и коректор
Јелица Недић

Техничка обрада
Татјана Срдић

Фотографије
Предње корице: Са прославе Патрона
Епархије бачке у Суботици

Штампа
Принт студио ИН, Нови Сад, 2023.

Тираж 12.000 примерака

Уредништво
21000 Нови Сад
Змај Јовина 4
vinogradgospodnji.epbacka@gmail.com
www.eparhijabacka.info

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
271.2 (5)
ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ:
Лист православне Епархије бачке
/Главни и одговорни уредник презвитер др Милан
Бандобрански. – Год. 1, бр. 1 (1976) – год. 25 бр. 82
(2000); Год. 1, бр. 1 (2001) – Нови Сад : Епархија
бачка, 1976–2000; 2007–. – 29 цм
Лист *Виноград Господњи* излази пет пута годишње.
ISSN 0353-1783
COBISS.SR-ID 16504322

САДРЖАЈ

ОСМИ ДАН	3
Бакон Огњен Звекић: Улога Пресвете Богородице у тајни Божјег Домостроја спасења	3
ПАТРОН ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ	6
Патрон Епархије бачке свечано прослављен у Суботици	6
РАЗГОВОР	9
Др Зоран Недељковић: Библиотека Српске Патријаршије у служби сведочења историје и културе српскога народа	9
ОЧЕ, ДА ТЕ ПИТАМ	14
Презвитер Вељко Васиљев: О светом храму	14
БИБЛИЈСКИ ПОЈМОВНИК	16
Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић: Анђели	16
ИЗ СВЕТООТАЧКЕ РИЗНИЦЕ	18
Свети Василије Велики: О вери	18
СТАРЕЧНИК	21
О ави Милисију	21
О ави Мотију	22
О ави Мегетију	23
О ави Миосу	24
ИЗ ЛЕТОПИСА	25
Професор др Борис Стојковски: Три века храма Вазнесења Господњег у Суботици	25
ПОРТРЕТИ ГОВОРЕ	28
Протојереј Петар Бикар: Бранко Жабаљац (1863 – 1943)	28
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	30
Катихета Ђорђе Гојић: Девети том делâ светога Максима Исповедника	30
ИЗ ШКОЛСКЕ КЛУПЕ	32
Са часа веронауке: О Молитви Господњој	32
Наталија Ћатовић: Ја знам ко сам по звону што са задужбина Немањинских пева	36
АКТУЕЛНОСТИ	38
СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ	45
НОВА ИЗДАЊА	46
НА ТАЛАСУ ПРАВОСЛАВЉА	47

Ђакон Огњен Звекић УЛОГА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ТАЈНИ БОЖЈЕГ ДОМОСТРОЈА СПАСЕЊА

На светој Литургији о празнику Покрова Пресвете Богородице чита се одељак из Посланице Јеврејима светог апостола Павла (Јевр. 9, 1 – 7) и јеванђелско зачало из Јеванђеља по Луки (Лук. 10, 38 – 42). Наведени јеванђелски одељак можемо чути на светој Литургији и о осталим Богородичиним празницима – од празника Рођења Пресвете Богородице (Мале Госпојине), којим започиње благословени венац године, до празника Успења Пресвете Богородице (Велике Госпојине), који, као летња Пасха, крунише не само све Богородичине празнике већ и целу литургијску годину. Треба напоменути да црквена година почиње 1/14. септембра, што значи да прослављањем Богородичиних празника почиње и завршава се годишњи богослужбени круг (литургијска година). Управо је Пресвета Богородица почетак, али и круна и најсавршеније испуњење нашег спасења у Богу. На то нас света Црква подсећа управо кроз поменуто јеванђелско зачало из Јеванђеља по Луки, које су Оци и Учитељи Цркве, надахнути Духом Светим, препознали као најприменије да се њиме укаже на незаобилазну улогу и изузетан значај Пресвете Богородице у тајни Божјег Домостроја спасења, али и на неопходност следовања њеном примеру смирења и послушања Господу.

Одељак из Посланице Јеврејима светог апостола Павла (Јевр. 9, 1 – 7) описује уређење старозаветне скиније, својеврсног шатора у којем је савршавано богослужење.

Пресвета Богородица

Апостол Павле то чини желећи да укаже на несавршеност старозаветне жртве и њено превазилажење и испуњење у новозаветној, савршеној жртви Христовој. Завеса старозаветне скиније, која је одвајала Светињу над светињама од Светиње, у пренесеном значењу представља ограниченост Старог Завета. Христос је Својом смрћу на крсту и Својим Васкрсењем из мртвих подерао ту завесу и донео спасење и живот вечни читавом свету.

Осми дан

Други разлог због којег се поменути одељак из Посланице Јеврејима чита о Богородичиним празницима јесте тај што се Светиња над светињама, као најсветији део старозаветне скиније, доводи у везу са Мајком Божјом. Предмети који су се налазили у Светињи над светињама јесу праслике Пресвете Богородице: златна кадионица је праслика Пресвете Богородице јер је она у својој утроби носила божански жар, односно Самога Господа Христа; посуда са мљном јесте праслика Богородице као оне која је у себи носила Христа, Који је истинска Мљна и *Хлеб Који сиђе са неба*; Богородичина праслика је и процветали штап Аронов, јер је она, родивши Господа Исуса Христа, донела најдивнији Плод, Којим није нарушена њена девственост. Христос је Својим доласком у свет донео и нове заповести, које надилазе старозаветне заповести дате Мојсију на Синају. Старозаветне заповести су биле исписане на две таблице, које су такође чуване у Светињи над светињама. Са друге стране, Христос је жива, несместива Реч, Логос, Који се сместио у живој утроби Дјеве. Богородичина праслика јесте и Ковчег Завета, у којем су сви ови предмети били похрањени, јер је у Господу Исусу Христу, Кога је она родила, успостављен Нови Завет. На крају, спомињу се и херувими славе који су осењивали очистилиште, што нас подсећа на једну од најпознатијих химни Богородици, у којој је називамо „часнијом од херувимâ и неупоредиво славнијом од серафимâ” и величамо је јер је Бога Логоса непорочно родила.

У догађају Ваведења Пресвете Богородице у јерусалимски храм ова тајна божанског Домостроја спасења је још потпуније откривена људскоме роду. Првосвештеник Захарија је, како сведочи свети Теофилакт Охридски, „обузет Богом и по вољи Божјој, увео Пресвету Богородицу не само у Светињу него и у Светињу над светињама”, иако је, како подсећа свети апостол Павле, у тај део скиније улазио само првосвештеник, и то једампут годишње (Јевр. 9, 7). Првосвештеник Захарија је Пресвету Богородицу увео у најсветији део храма као ону која је светија од Светиње над светињама, као нови Ковчег Завета, као истински процветали штап Аронов, као ону

која ће родити Законодавца, Путеводитеља и Онога Који је у пустињи мљном хранио избрани народ Божји. У дом Господњи је уведен *пречисти храм Спасов, бесцена одаја и Дјева, свештена ризница славе Божје*, како и појемо у кондаку на празник Ваведења Пресвете Богородице.

Јеванђелски одељак који слушамо на светој Литургији о празнику Покрова Пресвете Богородице и о осталим Богородичиним празницима говори о Христовој посети дому Марте и Марије, сестара Лазара Четвородневног из Витаније. Оне су Га дочекале и угостиле, али не на исти начин. Док се Марта заузела да Христа што боље угости и припреми све што је за то потребно, Марија је седела крај ногу Његових и помно слушала Његове речи. Видевши то, Марта се Господу пожалила речима: „Госпode, зар Ти не мариш што ме сестра моја остави саму да служим? Реци јој, дакле, да ми помогне” (Лук. 10, 40). Осим прекорног тона који можемо препознати у Мартиним речима, она није радила ништа погрешно. Чинила је све што је сматрала да треба како би Господа у свом дому достојно дочекала. Међутим, Христос истиче Маријино служење као оно које је боље од Мартиног. Марија је сву своју пажњу поклонила Господу тако што Га је помно слушала и упијала сваку Његову реч. Седећи крај Христових ногу она је показала смирење и спремност да прихвати све што је Он премудро говорио, а пре свега познате речи Господње: „Иштите најпре Царство Божје и правду његову, а ово ће вам се све додати” (Мат. 6, 33). Зато Господ и одговара Марти следећим речима: „Марта, Марта, бринеш се и узнемираваш за много, а само је једно потребно. Али је Марија добри део избрала, који јој се неће одузети” (Лук. 10, 42). Оно једно које је једино потребно, оно боље и важније у односу на све остало у нашем овоземаљском животу, јесте управо љубав према Богу и тежња ка Царству небеском. Управо је лик Пресвете Богородице савршен пример оваквог стремљења и одговора на призив Божји. Она је читав свој живот посветила Богу и умножавању љубави према Њему, увек се старајући пре и више за духовно и небеско неголи за телесно, материјално и овоземаљско.

Осми дан

Она је, попут сестре Лазареве Марије, на савршенији начин, читаву младост посветила служењу Богу и изучавању Његових речи, које је сабирала у своме срцу. Свагда имајући Бога у својим мислима и упијајући сваку Његову реч, узрстала је у врлинама и чувала своју чедност неповређеном. Смирење и спремност Пресвете Дјеве Марије да послужи као Божје оруђе спасења има нови почетак, али и свој врхунац, у догађају који називамо Благовестима Пресвете Богородице. Архангел Гаврило се јавио Дјеви Марији и благовестио јој да ће Дух Свети сићи на њу и да ће се у њеној утроби зачети Син Божји, Спаситељ света, Којега ће родити. На те радосне вести она слободно и без принуде прихвата да буде сарадник Божји у Његовом Домостроју спасења света и изговара оне чувене и потресне речи: „Ево слушкиње Господње – нека ми буде по речи твојој!” (Лук. 1, 38). Овим ускликом она показује да се у потпуности и безусловно препушта вољи Божјој, унапред испуњавајући речи из Молитве Господње: „Да буде воља Твоја...” Каже се да без Крста нема ни Васкрсења, али, исто тако, без Благовести нема ни Рождества, а, самим тим, ни Крста ни Васкрсења. Управо у овој истини се открива значај личности Пресвете Богородице за спасење људскога рода.

Имајући толико велику љубав према Богу, Пресвета Богородица је за себе изабрала онај добри део који јој се никада неће одузети. Тај добри део се неће одузети ни никоме од

нас уколико будемо ишли њеним путем, следејући њеном примеру живота, а то је могуће једино ако будемо неговали врлине којима се она тако дивно украсила: смирење, послушност, верност, целомудреност и, наравно, љубав. На том путу она ће нам бити највећа помоћница и заштитница. Зато јој кроз многобројне богослужбене химне и уносимо молитве. На свим богослужењима можемо чути прозбу која нас позива да сами себе, једни друге и сав живот свој Христу Богу предамо, али тек пошто најпре поменемо Пресвету Богородицу са свима светима. Помињемо је на овом месту јер је управо она пре свих људи то учинила, предавши саму себе и сав свој живот своје Сину, Господу Исусу Христу.

Подражаваћемо њен пут уколико попут ње будемо сарадници Божји најпре у сопственом спасењу, а онда и у спасењу света. Јер, пружена Божја рука, Његова упућена реч, само је половина нашега спасења. Потребна је и наша сарадња, наш потврдан одговор на тај призив Божји, али и дела којима ћемо свагда изражавати нашу љубав ка Господу и ближњима. Када то почнемо да чинимо, и сами ћемо бити прибројани онима који су заиста добри део изабрали и радост нашу нико неће моћи да одузме од нас. Зато се молимо Пресветој Богородици да нам, својим молитвама Господу, помогне да и ми испунимо Христове речи: „Ваистину, блажени су они који слушају реч Божју и држе је!” (Лук. 11, 28).

Патрон Епархије бачке

ПАТРОН ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У СУБОТИЦИ

Патријарх српски г. Порфирије са архијерејима на Литургији у Суботици

У понедељак, 19. септембра / 2. октобра 2023. године, у порти Вазнесенског храма у Суботици, литургијски је прослављен Патрон Епархије бачке – празник Преноса моштију светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, и светих мученика бачких.

На светој архијерејској Литургији началствовао је Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије. Светејшем Патријарху српском су саслуживали: Високопреосвећени Митрополит будимпештански и мађарски г. Иларион из Руске Православне Цркве, Преосвећена господа епископи сремски Василије, будимски Лукијан, банатски Никанор, бачки Иринеј, врањски Пахомије, шумадијски Јован, крушевачки Давид, осечкопољски и барањски Херувим, ваљевски Исихије, шабачки Јеротеј, мохачки Дамаскин, умировљени епископи Георгије и Филарет; јеромонах Харитон (Павлица), настојатељ Светоархангелског манастира у Ковиљу, архимандрит Василије (Костић), протојереј-ставрофор Миливој Мијатов, инспектор Богословија Српске

Православне Цркве, протојереј-ставрофор Мирко Шипка, умировљени свештеник, протојереј-ставрофор Драги Вешковац, секретар Епархије крушевачке, јеромонах Андроник (Дунаев), протојереј Владан Симић, секретар Епархије бачке, протођакони Радомир Врућинић, Горан Ботошки, Иван Гашић и ђакон Мирослав Николић.

После прочитаног јеванђелског зачала, Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије је произнео беседу, у којој је, између осталог, нагласио: „Браћо и сестре! *Где су двоје или троје у Моје Име сабрани ту сам и Ја*, вели Господ. А, ево, ми, на данашњи дан, када славимо славу Епархије бачке, сабрали смо се са свих страна у овом дивном и благословеном граду на северу Бачке, у Суботици. Сабрали смо се у великом броју ми који смо дошли, а и у име оних који нису данас са нама, у име наших ближњих; сабрали смо се у једној вери, у љубави и нади, у Једном Господу. И нема благословенијег сабора и чвршће заједнице, нема интензивнијег јединства од

Патрон Епархије бачке

Патријарх српски г. Порфирије
беседи на Литургији у Суботици

јединства које је резултат сабирања у једној вери, у Христу. Слава Богу, то није ништа ново за наш народ. Откада зна за себе, наш народ је имао храм као место свога сабирања. Наш народ је имао храм као место чувања себе и свога идентитета, као простор и место проналажења смисла постојања овде на земљи, без обзира да ли су спољашње околности повољне или не, али и као место сусрета са Живим Богом и сусретања нас, једних са другима, као место на којем постајемо не само блиски са Богом него као место где постајемо једно са Њим и једно међу собом; штавише, постајемо Његово Тело. Сабирајући се у храму Божјем, сведочимо свету да смо Једна, Света, Саборна и Апостолска Црква. Зато је, браћо и сестре, данас за све нас велика радост што смо се сабрали у овоме граду да прославимо славу Епархије бачке и да прославимо светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, и свете новомученике бачке; не само да их се сетимо као својих предака него да заједно са њима посведочимо свету да смо заједно са њима на Крсту Христовом, али, исто тако, и

Обраћање Епископа бачког г. Иринеја
после Литургије у Суботици

у победи и Васкрсењу Христовом. Ово наше сабрање, браћо и сестре, и молитве светих новомученика бачких и светог Иринеја, епископа бачког, које нас сабирају, показују да је оно семе и оно предање које смо добили од наших отаца итекако живо и да је то најважнија вредност или, боље рећи, контекст и амбијент у којем живимо своју свакодневицу, пролазећи кроз разне подвиге, кроз разне феномене, али увек остајући оно што јесмо. Та наша православна вера, коју је, једампут засвагда, засадио Свети Сава и определио наш народ да буде православан, да буде Христов, јесте нешто што је не само очувало наш народ, нешто што је помогло да опстанемо, да будемо оно што јесмо, него и онда када је било најтеже и најстрашније, та наша православна вера је била куцање нашег срца и наше дисање и наш поглед и наша мисао. Она је давала највредније духовне плодове и у најтежим временима.”

По заамвој молитви, извршен је чин благосиљања славских дарова у част светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, и светих мученика бачких. После отпуста

Патрон Епархије бачке

Патријарх српски са архијерејима и верним народом

свете Литургије, Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије је уручио ордене Светога Саве другог степена, које је, на Предлог Његовог Преосвештенства Епископа бачког г. Иринеја, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве доделио заслужним установама и појединцима.

Преосвећени Епископ бачки г. Иринеј је уручио архијерејске грамате признања добротиницима заслужним за оданост православној вери и љубав према Цркви, показану кроз помоћ и допринос у духу задужбинарске традиције Православља.

После доделе одликовања, Епископ бачки г. Иринеј је захвалио Светејшем Патријарху српском г. Порфирију и сабраним архијерејима, који су молитвено учествовали у прослави Патрона Епархије бачке, а потом је верном народу честитао празник и епархијску славу. „Свима вама, браћо и сестре, желим да честитам данашњи вишеструки радосни празник, ради којег смо сабрани, а то је празник светога Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, – који је многа добра учинио и много пострадао за Цркву и веру, – а и свих бачких новомученика, који су својим мучеништвом посведочили веру и дали нама пример оне верности коју смо дужни Христу. Данас прослављамо и један леп јубилеј – три стотине година откако је сазидан и потом освећен наш православни храм у Суботици, први хришћански храм у овоме граду. То је,

заиста, један велики датум и у животу Суботице, и наше Епархије и читаве наше Цркве. Нека Бог да да будемо достојни да прослављамо и друге сличне годишњице, којих ће, свакако, бити и у животу наше Епархије и у животу наше Цркве у целини”, поручио је Преосвећени Епископ бачки г. Иринеј.

Светој архијерејској Литургији су присуствовали: г. Стефан Бакић, градоначелник Суботице, г. Балог Ђерђ, представник Конзулата Мађарске у Суботици, госпођа Весна Босанчић, заменик градоначелника Суботице, помоћници градоначелника Субо-

тице, чланови Градског већа, госпођа Јелена Мародић, управник Српског културног центра „Свети Сава” из Суботице, г. Никола Перваз, председник Црквене општине новосадске, госпођа Милосава Раичевић, председник Црквене општине суботичке, г. Вељко Војнић, председник Буњевачке матице у Суботици, и многобројни верни народ Епархије бачке.

Поглед на храм Вазнесења Господњег у Суботици приликом прославе Патрона Епархије бачке

Др Зоран Недељковић БИБЛИОТЕКА СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ У СЛУЖБИ СВЕДОЧЕЊА ИСТОРИЈЕ И КУЛТУРЕ СРПСКОГА НАРОДА

У новом броју нашег листа објављујемо разговор са др Зораном Недељковићем, управником Библиотеке Српске Патријаршије.

Господине Недељковићу, благодарехи Вам на прилици за разговор, а имајући у виду значајну чињеницу да је Библиотека Српске Патријаршије навршила три века постојања, дозволите ми да Вас замолим да наше читаоце најпре упознате са историјом настанка ове знамените установе Српске Православне Цркве и са њеним деловањем до данашњих дана.

Захваљујем Његовом Преосвештенству Епископу бачком г. Иринеју на благослову за овај разговор, који ће бити објављен у листу Епархије бачке *Виноград Господњи*. Радујем се што сам у прилици да Вашим читаоцима представим Библиотеку Српске Патријаршије.

Темељи Библиотеке Српске Патријаршије постављени су још у првој декади 13. века, када су Свети Сава и свети Симеон првим рукописним књигама означили почетак формирања драгоцене Хиландарске библиотеке. У тексту *Хиландарског типика* пише: „А приложисмо књиге, такође и свете сасуде и божаствене иконе, а у исто и свете ризе и завесе, и свукуда сваку красоту, и затим братији за телесну потребу што је могуће, о чему, ако хоћете најјасније сазнати, можете у хрисовуљама погледати” (Свети Сава, *Сабрана дела*, Београд 1998, стр. 29). На основу овог дела *Типика*, можемо закључити да су тада у Хиландару сакупљане рукописне

Др Зоран Недељковић

књиге, вероватно готово све богослужбеног карактера, чиме је основана Хиландарска библиотека. Са тог изворишта постепено су настајале друге манастирске и црквене библиотеке у српском народу, међу којима свакако и Библиотека Српске Патријаршије.

Прва архиепископска библиотека, као и све остале током историје (митрополијска, патријаршијска), одувек су биле неодвојиве од поглавара Српске Православне Цркве и административног седишта Цркве. Историјски пут Библиотеке Српске Патријаршије тако можемо пратити од манастира Хиландара, Студенице, Жиче, Пећке Патријаршије, Сентандреје и Сремских Карловаца, па све до престоног Београда.

Ратови и страдања током историје развијали су драгоцене библиотечке фондове путевима историјског страдања којима је пролазила Српска Православна Црква. Остаци тих књижних збирки, које проналазимо у истраживањима код нас и у свету, сведоче о богатству српске културе која их је стварала. Ту златну нит просвећености и високих домаћа културног стваралаштва српског народа – кидану кроз векове, али никада покидану

Разговор

Са отварања Спомен-собе патријарха Павла у манастиру Раковици

– можемо пратити кроз историју, а посебно од првих деценија 18. века, када се обнављају библиотеке у Српској Цркви и држави.

На основу досадашњих сазнања, са великом сигурношћу можемо закључити да се у савременој историји зачетак данашње Библиотеке Српске Патријаршије налази у митрополијској библиотеци у Београду, коју је основао митрополит Мојсије Петровић после његовог избора за митрополита београдског 1713. године. У новом двору у Београду он је одредио просторију у коју је смештена библиотека најкасније до 1730. године, када је било довршено приземље двора.

Најприближнији период оснивања митрополијске библиотеке у Београду јесте од 1713. године, када је митрополит Мојсије дошао у Београд, све до 1726. године, када је, по његовом налогу, из библиотеке у митрополијском двору однета рукописна књига *Литургије* (чува се у Библиотеци Српске Патријаршије, Рс. 101) у Пешту да се препише. Посебно је значајан текст на последњем листу тог рукописа, где, после завршеног основног текста, стоји запис на грчком језику који сведочи о својини рукописа: „Из библиотеке архиепископске катедре у Београду 1728. октобра 10.”

Овај запис јасно и недвосмислено сведочи да је у тим годинама у резиденцији митрополије у Београду постојала библиотека. Важно сведочанство о њеном постојању у митрополијском двору у Београду јесте и попис који је сачињен годину дана после смрти митрополита Мојсија, 8. априла 1731. године, у коме се наводи да се у његовој заоставштини налази четиристо књига.

О постојању митрополијске библиотеке у Београду у првим деценијама 18. века такође знамо и по томе што се наследник

митрополита Мојсија Петровића, митрополит Викентије Јовановић (1731 – 1737), посебно старао о библиотеци у згради митрополије, за коју је желео да подигне и засебну зграду. У документу *Начални инвентаријум*, који је, на основу одлуке митрополита Викентија, сачињен 1. марта 1733. године и који заправо представља попис свеукупне имовине Београдске митрополије, јасно се наводи постојање библиотеке. Детаљно се наводе књиге које се у њој налазе, по језицима на којима су писане или штампане – словенске, грчкокаатоличке, грчке, латинске и немачке и, наравно, друге књиге.

Због почетка Петог руско-аустријско-турског рата (такозвани Кримски рат 1737 – 1739, завршен Београдским миром, 18. септембра 1739. године) и опасности од надирања Турака према северу, митрополит Викентије одлучује да Библиотека из Београда буде пренета у Сремске Карловце, што је и учињено у периоду између 29. марта и 29. маја 1737. године. Однето је десетак сандука књига, а, према списку који је тада сачињен, било је укупно 1.743 књиге (оригиналан докуменат списка књига чува се у Музеју Српске Православне Цркве у Београду, ЗРГ, број 495). Овим чином митрополијска библи-

Разговор

отека је сачувана од уништења, јер су, одлукама Београдског мира, реке Сава и Дунав постале граница између Аустрије и Турске.

Управо пресељење читаве митрополијске библиотеке из Београда у Сремске Карловце за одређене историчаре представља почетак постојања Библиотеке Српске Патријаршије у Сремским Карловцима. Заправо, од тог пресељења 1737. године, први пут је у Сремским Карловцима организована библиотека, а названа је Патријаршијска библиотека.

Од тог догађаја Патријаршијска библиотека у Сремским Карловцима се развијала различитим интензитетом све до почетка Другог светског рата, када су је окупаторске усташке власти Независне Државе Хрватске однеле у Загреб. После завршетка рата Свети Архијерејски Синод је ангажовао професора др Радослава М. Грујића у циљу враћања књижних збирки које су пронађене у Загребу и 1946. године враћене, али не у Сремске Карловце већ поново у Београд, у зграду Патријаршије.

Можете ли нам рећи нешто више о библиотечком фонду Библиотеке Српске Патријаршије?

Фондови Библиотеке Српске Патријаршије су веома вредни. То су заоставштине или легати пре свега патријараха и архијереја. Од значајнијих библиотека у њеном саставу се налазе: Библиотека архимандрита Илариона Руварца; Библиотека Захарија Орфелина; Библиотека Богословског училишта из Сремских Карловаца; Библиотека Богословског друштва „Слога”, Митрополијско-патријаршијска библиотека из Београда; Библиотека патријарха Варнаве; посебне библиотеке патријараха и митрополита; Библиотека протестивана Ђурђевића и архимандрита Стефана Илкића; Легат патријарха Павла који се налази у манастиру Раковици; Библиотека академика Владимира Стојанчевића и његове супруге Видосаве Стојанчевић (придодата општем фонду) и вредна збирка која се управо формира чиниће Легат протојереја-ставрофора др Саве Б. Јовића.

Једна од најзначајнијих збирки која се налази у Библиотеци јесте *Мињова Патрологија* (J. P. Migne), издање Париз 1850 – 1865, која се сматра најкомплетнијим извором светоотачке мисли у хришћанском свету. Садржи 161 том грчких и 222 тома латинских писаца. Библиотека Патријаршије поседује већ помнуту изузетно вредну збирку средњовековних рукописа (укупно 471), који су у највећем броју ћирилични, али се чувају и рукописи на латинском, грчком, немачком, мађарском, румунском и другим језицима. Сви припадају периоду између 13. и 19. века. У Библиотеци се чува и оригинална *Хроника грофа Георгија Бранковића* (завршена 1711. године). Данас Библиотека Српске Патријаршије у својим књижним фондовима има преко 120.000 књига и више од 400.000 часописа, односно преко 500.000 књижних јединица.

Која су поља сарадње Библиотеке Српске Патријаршије са другим установама Српске Православне Цркве и са осталим установама културе у Србији?

Библиотека Српске Патријаршије редовно сарађује са свим установама културе Српске Патријаршије, као и са епархијама наше Цркве у Србији и у дијаспори, посебно у оквиру научног истраживања. Истичем сарадњу Библиотеке Патријаршије са свим епархијама Српске Православне Цркве на плану реализације пројекта *Матичне делатности*. Сматрам да је вредно напоменути да је 2016. године, одлуком Светог Архијерејског Сабора, Библиотеци Српске Патријаршије додељен статус централне или матичне библиотеке Српске Православне Цркве. Овом одлуком утемељена је нова, стална делатност Библиотеке Патријаршије, сада као матичне, на пољу евидентирања и уређења књижних збирки на подручју свих епархија Српске Православне Цркве.

Сарадња Библиотеке Патријаршије у научноистраживачком смислу остварена је и са Православним богословским факултетом у Београду, Филозофским факултетом у Београду, Народном библиотеком Србије, Библиотеком Српске академије наука и уметности,

Разговор

а посебно бих истакао успешну сарадњу са Библиотеком Матице српске у Новом Саду. Сарађујемо, наравно, и са многобројним другим установама културе у Србији, као и у другим европским државама.

Знамо да се у Библиотеци Српске Патријаршије реализује више научноистраживачких пројеката. Шта бисте нам могли рећи о томе?

Осим основне библиотечке делатности коју обављамо, покренули смо више научноистраживачких пројеката са намером да Библиотека Патријаршије не буде само установа која негује, чува и обогађује своје фондове већ и активна научна установа са важним истраживачким пројектима. У току је реализација осам пројеката:

– *Истраживање, евидентирање и научна обрада српских средњовековних рукописа у иностраним збиркама;*

– *Научна обрада рукописног фонда Библиотеке Патријаршије;*

– *Превод Славеносрпских хроника Ђорђа Бранковића;*

– *Прилози за историју српског народа у Словачкој;*

– *Зборници историјских докумената Библиотеке Српске Патријаршије;*

– *Матична делатност Библиотеке Српске Патријаршије (стални пројекат);*

– *Дигитализација рукописног фонда Библиотеке Српске Патријаршије;*

– *Коричење штампе, периодике и књига Библиотеке Српске Патријаршије.*

Осим ових пројеката, одлуком Светог Архијерејског Синода 2018. године, Управи Библиотеке Српске Патријаршије је поверена дужност формирања Спомен-собе блаженопочившег патријарха Павла у манастиру Раковици. Спомен-собу је свечано отворио, 20. маја 2021. године, Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије.

С обзиром на посебан значај средњовековних рукописа за нашу културу и историју, да ли бисте могли укратко да нам кажете нешто о пројектима истраживања

српских рукописа у иностранству и о научној обради рукописа Библиотеке Српске Патријаршије?

Пројекат *Истраживање, евидентирање и научна обрада српских средњовековних рукописа у иностраним збиркама* покренут је 2008. године. Узимајући у обзир нашу богату средњовековну рукописну баштину расуту по свету, коју не можемо вратити, намера нам је била да те рукописе вратимо у Србију бар у сазнајном смислу, односно у виду научних каталога за сваку државу у којој радимо истраживања.

До сада смо комплетно обрадили српске средњовековне рукописне збирке у девет држава Европе: Чешкој, Словачкој, Мађарској, Аустрији, Швајцарској, Пољској, Француској, Ватикану и Италији. Објављени су научни каталози за Чешку, Словачку и Палеографски албум за Мађарску. Током јесени текуће 2023. године требало би да буде штампан Каталог српских рукописа у Мађарској, а крајем године или почетком следеће припремићемо штампање Каталога српских рукописа у Француској. Напомињем да се до сада у науци знало за осам српских рукописа који се чувају у Француској, а о њима је писао наш уважени професор др Томислав Јовановић. Али, како то у науци често бива да једни друге допуњују, радом научне комисије Библиотеке Патријаршије, у Француској је пронађено још шест српских средњовековних рукописа, што је, свакако, вредан научни допринос.

Током рада имали смо прилике да се уверимо у богатство српских рукописа који се чувају у иностраним збиркама и садрже вредности које су одликоване као највиши дometri средњовековног рукописног стваралаштва српског народа. Научну комисију ангажовану на овом пројекту чине угледне научне личности из ове области: професор др Бранислав Тодић, професор др Зоран Ранковић, професор др Зоран Ракић, др Владимир Тријић, мр Душица Грбић, мр Миланка Убипарип и моја маленкост.

Други пројекат који сте поменули јесте *Научна обрада рукописног фонда Библиотеке Патријаршије*, којим је предвиђено тематско

Разговор

објављивање научног описа рукописа Библиотеке Српске Патријаршије по тематским целинама: Јеванђеља, Апостоли, Псалтири, Зборници и тако даље.

Први резултат рада на овом пројекту јесте објављивање *Инвентара рукописног фонда Библиотеке Патријаршије*. Прошле године је објављен научни Каталог рукописа Апостолâ Библиотеке Српске Патријаршије и, према мишљењу бројних истраживача, то је најпотпунији до сада рађен научни опис. У току је рад на научној обради рукописа Јеванђеља. Научну комисију ангажовану на овом пројекту чине: професор др Бранислав Тодић, професор др Зоран Ранковић и мр Душица Грбић.

Напомињем да резултати рада на ова пројекта чине едицију под називом „Српски рукописи”, која се састоји од две збирке: *Српски средњовековни рукописи у иностраним збиркама* и *Српски средњовековни рукописи Библиотеке Српске Патријаршије*. Мишљења сам да ће све већим бројем објављених научних каталога наведена едиција бити једна од темељних потврда развоја наше писмености и богатства наше писане културе.

Поменућу још један од пројеката важних у научној и културној јавности, а то је превод *Славеносерпских хроника Ђорђа Бранковића* (17/18. век). На изради превода ангажована је професор др Ана Кречмер, редовни професор Факултета за славистику Универзитета у Бечу. Тренутно се довршава превод четврте од укупно пет књига *Хроника грофа Георгија Бранковића*. Можемо очекивати да ће у наредних пар година бити објављен први целокупни превод *Хроника* на савремени српски језик, што ће бити прво такво издање после три века од њиховог настанка. То је једина хроника коју има српски народ.

Једини и оригинални примерак *Хроника* чува се у Библиотеци Српске Патријаршије. Тај обимни рукописни текст има пет књига и укупно 3.279 страна. Посебно је важан пројекат за културу српског народа и за боље познавање периода 17. и почетка 18. века, који је иначе недовољно познат у нашој историји. *Хронике* су вероватно најзначајнији писани

споменик српске историје из тог, за српски народ, тамног и тешког доба. Са друге стране, за истраживаче историје језика и писмености *Хронике* пружају драгоцен извор података за овај, прилично слабо проучен, период наше историје.

Осим будућег издања *Хроника* на савременом српском језику, радиће се и на пратећој научној књизи која ће додатно објашњавати ово јединствено дело у историјском и садржајном контексту.

Научну комисију ангажовану на овом пројекту чине: професор др Ана Кречмер, професор др Јасмина Грковић-Мејџор, професор др Зоран Ранковић, Вељко Топаловић и моја маленкост.

Остали пројекти Библиотеке Српске Патријаршије такође су важни за боље познавање наше историје и културе. Посебно сам захвалан свим научним делатницима који су ангажовани на свим поменутих пројектима, који су своја драгоцен знања и време даровали за реализацију пројеката и свеукупни напредак наше Цркве.

Коју поруку бисте упутили читаоцима *Винограда Господње*?

Желим да им поручим да чувају, негују и изучавају нашу историју и културу, са свешћу да управо култура и свеукупно наше културно стваралаштво, настајало кроз историју, сведочи о нама и о нашем постојању. Оно говори о томе да смо ми један стари европски народ са културом и писменошћу од најранијих времена европске писмености. Морамо знати, изучавати и чувати нашу прошлост, ради успеха у будућности.

Господине Недељковићу, у име читалаца и уредништва нашег листа, као и у своје лично име, благодарим Вам још једампут на прилици за овај разговор, желећи Вама и Вашим сарадницима успех у даљем раду!

Хвала и Вама на позиву за разговор!

Разговарао презвитер др Милан Бандобрански

Оче, да те питам

Презвитер Вељко Васиљев О СВЕТОМ ХРАМУ

У овом броју нашег листа објављујемо одговор презвитера Вељка Васиљева на питање:

Оче, шта бисте могли да нам кажете о основним особеностима богослужбеног простора светога храма?

Саборни храм у Новом Саду

Готово свако заједничко богослужење почиње мирном јектенијом, у којој нас свештенослужитељи Цркве Христове позивају да се помолимо „за свети храм” у коме се налазимо „и за оне који са вером, побожношћу и страхом Божјим улазе у њега”. Овако изражена прозба, поред позива да се помолимо за простор у којем смо сабрани, поучава нас и подсећа, на начин својствен православном богослужбеном језику, какав треба да буде наш однос према том свештеном месту. Ова прозба је уједно и молитва за све нас, ако се „са вером, побожношћу и страхом Божјим” односимо према храму.

Сведоци смо да у данашње време у многим местима постоји потреба да храмови буду отворени у току дана, а не само у време вр-

шења богослужења, и за то постоје оправдани разлози. „Треба добро знати и памтити да се у храм не иде ради индивидуалне молитве већ ради сабирања у Цркву. Видљиви храм је само образ нерукотвореног храма кога изобразжава” (Александар Шмеман, *Евхаристија*, стр. 18). Свако индивидуално одлажење у храм ради молитве, паљења свећа, предаха, може бити оправдано уколико га потврђујемо својим учествовањем у заједничким богослужењима Цркве, особито у недељној Евхаристији. У једном од претходних бројева часописа *Виноград Господњи* имали смо прилику да прочитамо подсећање на чињеницу да се „Црква конституише тако што људи који су крштени у име Христово, који су у заједници са Њим и сачињавају Његово богочовечанско Тело, служећи свету Евхаристију, и сами постају Црква, остварују се

као Црква, као богочовечански организам” (Епископ бачки др Иринеј, *Црква – Светајна Христова*, у: *Виноград Господњи*, о Педесетници 2023, стр. 14).

Имајући у виду каква се Тајна савршава у храму – да сваки пут када се саберемо ради богослужења постајемо Црква – нимало не чуди чињеница да се хришћани са великим страхопоштовањем односе према тој грађевини, називајући и њу именом *црква*, што значи *дом Господњи*, *дом Божји*.

Према свакој грађевини у којој се налази установа од значаја, ми својим понашањем исказујемо поштовање, било да је реч о школи, музеју, градској кући или сличном. Подразумева се да сваки хришћанин осећа потребу да још већи степен поштовања покаже ка

Оче, да те питам

простору где обитава Бог. „Наравно, треба имати у виду да се Бог не ограничава било каквим простором (...). Бог обитава у храму Својом нествореном благодаћу, јер се у храму врше божанске свете Тајне” (Митрополит лимасолски Атанасије, *Види и окуси благодат Господњу*, стр. 211 и 212).

Део храма са којим се најпре сусрећемо када уђемо на западна врата назива се припрата. Некада су постојале две припрате, спољашња и унутрашња, које су одвојене једна од друге и од централног дела храма зидом на којем постоји неколико врата. Такве храмове можемо видети у светогорским манастирима. Парохијски храмови у данашње време углавном имају само једну припрату. Припрата се још назива рај. Наиме, у припрати се најчешће фрескопишу прикази живота у рају, пре пада човека у грех, чиме нас Црква подсећа да уласком у благодатни простор богослужења предокушамо рајско блаженство.

Некада се у припрати храма вршила света Тајна крштења, због чега су се управо у овом делу храма налазиле крстионице, уколико поред самог храма не постоји посебна просторија – баптистеријум – намењена за ту сврху. Поред катихуменâ (оглашених – оних који су кроз поуке били припремани да приме свето крштење), у припрати су стајали покајници, односно они који су, по благослову свог духовника, због неког великог греха били лишени светог причешћа. На неким богослужењима (вечерњем богослужењу учи великих празника) сви излазимо у припрату, где свештенослужитељи произносе одређене прозбе и молитве. Тиме Црква показује да нико није лишен благодати Божје. Покајањем и очишћењем се миримо и сједињујемо са светом Црквом, односно са Самим Господом. Литијски повратак из припрате у храм јесте подсећање да се враћамо путу живота, који води животу вечном.

Други, средишњи део храма најчешће називамо лађом, бродом Цркве или наосом. Како се може закључити из самог назива, место где хришћани стоје у току богослужења, конституишући Цркву, јесте место где налазимо спас од бурâ и искушењâ овога света, слично као што су Ноје и његова породица,

послушавши Господа, нашли спас од потопа. То је простор у којем верник „тражи лице светих, да би налазио спокојство у речима њиховим” (*Дидахи* IV, 2). Брод храма је и простор у којем се чита и проповеда реч Божја. Део наоса близу олтара назива се солеја и на њој се налазе певнице, где појци у име свих сабраних у храму узносе песме Створитељу нашем. На солеји се налази амвон, узвишење које може да има и по неколико степеника, а које симболише камен одваљен од гроба, са којег је анђео женама мироносицама благовестио радост велику – да је Христос васкрсао из мртвих. Амвон служи да са њега ђакони читају, а свештеници и архијереји проповедају Јеванђеље Христово.

Нема потребе посебно објашњавати да је главни део храма олтар. Често кажемо да је олтар одељен од остатка храма олтарском преградом – иконостасом. По мишљењу неких литургичара, иконостас није настао као преграда већ да све нас, сабране у име Божје, подсети да је Бог са нама, односно да је Он дошао међу нас и да борави међу нама када вршимо света богослужења.

У средини олтара налази се Часна Трпеза на којој је положено свето Јеванђеље, које представља Самога Цара славе – Христа. На Часној Трпези или светом престолу савршава се света Евхаристија, кроз коју и ми сами постајемо учесници Тајне вечере и житељи Царства небеског. Вредно је поменути да се Часна Трпеза освећује помазивањем светим миром и полагањем честице моштију у њу, што нас подсећа на древна времена када су се хришћани у катакомбама и на гробовима мученика састајали ради савршавања Евхаристије.

Многи храмови у централном делу имају куполу, која представља небо, а и они који је немају подсећају нас да је цео свет један велики храм Господњи. Сваки храм је и устројен тако да нас подстиче да заједно са црквеним песником вапимо Господу: „У храму стојећи славе Твоје, мислимо да на небу стојимо, Богородице, Двери небеска, отвори нам двери милости Твоје” или пак да кличемо са апостолом Петром: „Господе, добро нам је овде бити!” (Мат. 17, 4).

Библијски појмовник

Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић АНЂЕЛИ

Анђели су невидљива, бестелесна и бесмртна духовна бића, која објављују људима вољу Божју. На ову чињеницу указује и изворно значење речи *анђео* (на грчком језику ἄγγελος) – *гласник, весник*. Бог је створио анђелске силе пре стварања видљивог, материјалног света. Анђели се разликују међу собом по савршенству и чину. Предање Цркве сведочи да постоји девет анђелских чинова. Ови анђелски чиновници се наводе у древном црквеном спису *О небеској јерархији*, који се приписује светом Дионисију Ареопагиту. У поменутом спису анђелске небеске силе бестелесне се деле на три јерархије, а свака јерархија на три лика: виша јерархија (серафими, херувими и престоли); средња јерархија (господства, силе и власти); нижа јерархија (начала, арханђели и анђели).

У виђењу светог пророка Исаије серафими окружују Престо Божји и непрестано приносе Господу духовне химне. „Видех Господа где седи на престолу високом и уздигнутом, и skut му испуњаваше цркву. Серафими стајаху више Њега, сваки их имаше шест крила: са два заклањаше лице своје, са два заклањаше ноге своје, а са два леђаше. И викаху један другоме говорећи: Свет, Свет, Свет је Господ над војскама; пуна је сва земља славе Његове” (Ис. 6, 1 – 3). Серафими непрестано служе око Престола Божјег и узносе Господу вечни славопој. Престо Божји окружују и херувими, увек приправни да изврше вољу Господњу. После пада прародитеља и њиховог удаљавања из раја, Бог је пред Едемским вртом поставио херувима са пламеним мачем да чува пут ка дрвету живота (ИМојс. 3, 24). Бог је заповедио Мојсију да од злата изради два херувима, који ће својим крилима закриљивати и чувати Ковчег Завета (ИМојс. 25, 18 – 20). Ликови херувима, обложени зла-

Свети архангел Михаило

том, красили су и Светињу над светињама у Соломоновом храму (ИЦар. 6, 23 – 28; 8, 6 – 7). Херувими непрестано служе и поју Господу, а ми, људи сабрани у храму на светој Литургији, „херувиме тајанствено изображавамо и Животворној Тројици трисвету песму певамо...” (*Херувимска песма*). Свети апостол Павле у Посланици Колошанима пише да је Син Божји „икона Бога невидљивог, Прворођени пре сваке твари. Јер Њиме би саздано све, што је на небесима и што је на земљи, што је видљиво и што је невидљиво, били престоли или господства, или начала, или власти: све је Њиме и за Њега саздано. Он је пре свега и све у Њему постоји” (1, 15 – 17).

Библијски појмовник

Свети архангел Гаврило

У Светом Писму налазимо многа сведочанства о јављању анђелâ људима и о њиховом посредовању између Бога и људи. Један од серафима дотаче се огњем усана светог пророка Исаије и очисти га од греха (Ис. 6, 2 – 7). Многим старозаветним пророцима и праведницима су се јављали анђели и саопштавали им вољу Божју. Свето Јеванђеље по Луки почиње повешћу о јављању арханђела Гаврила светом пророку Захарији и саопштавању радосне вести да ће Захаријина жена Јелисавета, иако већ у дубокој старости, родити светог Претечу и Крститеља Господњег Јована (Лук. 1, 11 – 25). Пресветој Дјеви Марији се архангел Гаврило јавља у Назарету и благовести јој да ће родити Спаситеља света (Лук. 1, 26 – 33). На питање Пресвете Дјеве: „Како ће то бити кад ја не знам за мужа?” архангел Га-

врило јој одговара: „Дух Свети доћи ће на тебе и сила Вишњег осениће те; зато и оно што ће се родити биће свето и назваће се Син Божји.” Прихватајући да буде служитељка величанствене Тајне, Пресвета Дјева Марија са радошћу одговара: „Ево слушкиње Господње – нека ми буде по речи твојој!” (Лук. 1, 34 – 38). Сведоци и весници Рођења Сина Божјег били су и многобројни анђели, који су радосно клицали: „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља!” (Лук. 2, 14). Анђели су сведоци страдања Христових и Његовог Васкрсења: „Анђео Господњи сиђе са неба и, приступивши, одвали камен од врата гробних и сеђаше на њему. А лице његово беше као муња и одело његово бело као снег” (Мат. 28, 2 – 3). Анђели су присутни и при Вознесењу Господњем и објављују апостолима да ће Господ поново доћи (Дела ап. 1, 10 – 11). Други долазак Христов биће величанствен, у слави са свим анђелима (Мат. 16, 27; 25, 31; Марк. 8, 38; Лук. 9, 26 и II Сол. 1, 7).

Свето Писмо садржи сведочанства о постојању небројеног мноштва светих анђела, што је изражено речима *миријаде миријада* и *хиљаде хиљада* анђелâ (Откр. 5, 11; Јевр. 12, 22). Када су јудејске старешине ухватиле Господа Христа у Гетсиманији код Јерусалима, свети апостол Петар је покушао да Га заштити, потегавши нож и првосвештениковом слози одсекао ухо. Тада му Исус рече: „Врати нож свој на место његово... Или мислиш да не могу умолити сад Оца свога да ми пошаље више од дванаест легиона анђела?” (Мат. 26, 52 – 53). Свети Јован Златоуст сведочи да анђела има толико да њихово мноштво превазилази сваки број.

Свако од нас на крштењу добија анђела чувара да нас прати и чува током живота; да се радује нашем напредовању у врлини и да се жалости због наших падова и сагрешења. Управо због тога је Црква у молитвеном правилу, поред других молитава, устројила и молитву анђелу чувару.

Из светоотачке ризнице

Свети Василије Велики О ВЕРИ

Непрестано сећање на Бога је благочестиво и богољубива душа се не може тога наситити; но, дрско је настојати да се речима опише оно што је Божје, јер разум не досеже до достојанства предмета познања, а и реч нејасно исказује оно што се умом поима. Према томе, ако наш разум умногоме заостаје за величином предмета познања, зар онда није боље ћутати, да се не би мислило како је чудесност богословља изложена опасности због приземности наших речи? Свим разумним бићима је по природи усађена жеља да прослављају Бога, па ипак она нису у стању да достојно говоре о Њему. По ревности за благочешћем, један предњачи у односу на другог; ипак, нико није толико заслепљен и не обмањује себе да сматра како је досегао сам врхунац познања. Напротив, што му се више чини да је напредовао у познању, то је више свестан своје немоћи. Такав је, наиме, био Авраам и такав је био Мојсије. Када су били у прилици да виде Бога, онолико колико Га човек може видети, тада су обојица још више унизили себе: Авраам називајући себе „прахом и пепелом”, а Мојсије говорећи за себе да је „спорих уста и спора језика”, јер је увидео немоћ свога језика, који није био у стању да послужи величанствености онога што се поима. Но, пошто је сваки слух спреман за слушање богословља и пошто се Црква не може наситити таквога слушања, потврђујући тиме речи Проповедника да се „ухо не може наслушати”, неопходно је да говоримо у складу са својим могућностима. Нећемо говорити онолико колики је Бог него онолико колико ми можемо о Њему говорити. Наиме, нисмо у стању да погледом обухватимо пространство између неба и земље, па ипак не одустајемо због тога што опажамо само онолико колико можемо. Тако и сада, скромним речима испунићемо дуг према благочестивој побожности и допустићемо да величанственост божанске природе однесе победу над сваком речју. Јер, ни језици анђелâ, ма какви они били, па чак ни језици арханђелâ, макар били сједињени

са целокупном словесном природом, не могу изобразити ни најнезнатнији део, осим уколико се не изједначе са целином. А ти, ако пожелиш да говориш или да слушаш о Богу, треба да напустиш своје тело, да занемариш телесна чула, да оставиш све земаљско, да оставиш море, да се винеш у ваздух, да заборавиш на годишња доба, на њихов поредак и на све красоте на земљи, да се обреш изнад етра, да се узвисиш изнад звезда, изнад свега чудесног што их окружује, изнад њихове лепоте, изнад њихове величине и изнад користи коју пружају свој васељени: изнад њиховог савршеног распореда, блиставости, положаја, кретања и свих односа или растојања међу њима. Па пошто све то надиђеш својим разумом и пошто се узвисиш изнад неба и нађеш се изнад њега, ти само мишљу осмотри тамошње лепоте: наднебеске војске, хорове анђелâ, началства арханђелâ, славу господстава, председавање престолâ, силе, началства и власти. Пошто заобиђеш све то и

Из светоотачке ризнице

мислима се винеш изнад свеколике творевине и пошто се умом узвисиш изнад тога, умом спознај постојану, непреложну, неизмењиву, бестрасну, просту, несложену и нераздељиву божанску природу; њу која је светлост неприступна, сила неизрецива, величина бесконачна, слава надблισταва, доброта жељена, лепота неизмерна, која снажно рађава напаћену душу, али се не може речима достојно исказати.

Тамо су Отац и Син и Свети Дух – нестворена природа, владичанско достојанство, природна доброта. Отац је Начело свега, Узрок постојања бића, Корен свега живог; из Њега происходи извор живота, Премудрост, Сила, јединствена Икона невидљивог Бога, а то је Син, Који је од Оца рођен, Живи Логос, Који јесте Бог и Који јесте у Бога. Који „јесте“ у Бога, а није Му присаједињен; Који је постојао пре векова, а није касније придодат; Који је Син, а не нешто стечено; Који је Творац, а не творевина; Који је Створитељ, а не остварење; Који је све оно што је и Отац. Рекох, дакле, Син и Отац. Имај на уму, молим те, сва ова својства (Оца и Сина). Наиме, остајући по Своме бићу Син, Он је све оно што јесте Отац, по речима Самога Господа, Који је рекао: „Све што има Отац моје је.“ Заиста, на икони је изображено све што припада праобразном лику. „Видесмо“, каже Јеванђелист, „славу Његову, славу као Јединороднога од Оца.“ Наиме, дар чињења чудеса није Му дат као дар и благодат него га Син поседује кроз заједништво у достојанству Очевог Божанства. Јер, примање је својствено творевини, али поседовати нешто по природи, својствено је Ономе Који је рођен. Као Син, Он по природи поседује оно што је Очево, док као Јединородни сабира у Себи све, не делећи ништа са било ким. А по самом имену *Син* схватамо да Он заједничари у Очевој природи. Није саздан по Очевој заповести него је неразделно засијао из Његове суштине; вечно сједињен са Оцем, Он је једнак са Њим по доброти и по сили и заједничар је Његове славе. А тиме што у Себи показује целокупног Оца, шта је друго до Његов печат и икона? Но, иако и Сâм Син – говорећи о телесном устројству човека и имајући у виду Домострој човековог спа-

сења, који је Сâм извршио откривши нам се у телесном обличју – каже за Себе да је послат, да ништа не може чинити Сâм од Себе, да је примио заповест и томе слично, ти немој због тога умањити божанственост Јединороднога. Јер, снисхођење ка твојој слабости не мора да представља умањење достојанства Силнога; према томе, природу схвати на богодоличан начин, а речи које исказују скромност схвати онако како доликује домостроју Оваплоћења. Но, ако бисмо хтели да подробно разматрамо све што је овде речено, неприметно бисмо дошли до небројеног мноштва речи.

Вратимо се, међутим, својој теми. Наиме, када је мисао у стању да се очисти од телесних страсти, да остави сву умом појмљиву творевину, да попут рибе изрони из дубине ка површини и да доспе до места лишеног свега створеног, тамо где је Син и где је Отац, угледаће Духа Светога и видеће да су и Њему по природи присаједињена сва својства: доброта, исправност, освећење и живот. Јер, речено је: „Дух Твој Благи.“ И још је речено: „Дух прав“ и „Дух Свети“. А апостол Павле каже: „Закон Духа живота.“ А од свега тога у Њему нема ништа стечено, нити Му је ишта накнадно придодато; напротив, као што је топлота нераздвојна од огња и као што је својство блистања нераздвојно од светлости, тако су способност освећења, и способност животворења, и доброта, и исправност нераздвојни од Духа. Дакле, тамо у блаженој природи присутан је Дух. Он није прибројан мноштву него се поима у Светој Тројици. Објављује се појединачно, а није садржан у збиру многих. Јер, као што је Отац један и као што је Син један, тако је један и Свети Дух. А сваки од редова духова служења представља небројено мноштво. Према томе, немој у творевини тражити Онога Који је изнад ње. Немој Онога Који друге освећује срозавати на место оних који се освећују. Он испуњава анђеле, испуњава арханђеле, освећује силе, дарује живот свему. Он се раздељује свеколикој твари и свако на другачији начин заједничари у Њему, при чему Он не бива умањен због ових који у Њему заједничаре. Он свему дарује Своју благодат – наиме, не бива истрошен предајући се онима који у Њему заједничаре већ и они који

Из светоотачке ризнице

су Га примили бивају испуњени (Духом), а Он Сâм не остаје лишен дарова. Као што Сунце, обасјавајући тела, од којих свако на другачији начин заједничари у њему, не бива умањено због њиховог заједничарења, тако и Дух свима даје од Своје благодати, не бивајући тиме умањен и подељен. Он све просвећује како би познали Бога; надахњује пророке, умудрује законодавце, усавршава свештенике, укрепљује царе, усмерава праведнике, украшава целомудрене, остварује благодатне дарове исцељења, оживљава умрле, ослобађа заточенике и усиновљава отуђене. Све то остварује кроз рођење одозго. Ако узме цариника и ако овај поверује, учини га јеванђелистом. Ако наиђе на рибара, учини га богословом. Ако наиђе покајаног гонитеља, претвори га у апостола народâ, проповедника вере и сасуд изабрани. Њиме немоћни постају јаки, сиромашни постају богати, а неуки мудрији од мудраца. Иако је Павле био немоћан, због присуства Духа „убруси тела његова” доносили су оздрављење онима који су их примали. Иако је и Петар био немоћнога тела, ипак је,

због благодати Духа која је у њему обитавала, и сама сенка његовога тела изгонила болести из оних који су од њих патили. Петар и Јован беху сиромашни јер нису имали сребра и злата, али су даривали здравље, које је било драгоценостије од мноштва златника. Наиме, иако је од многих примио златнике, богаљ је и даље остајао просјак; но, када је од Петра примио благодат, престао је да проси, „скочио је” попут јелена и отишао „хвалећи Бога”. Јован није познавао световну мудрост, али је, силом Духа, изговорио речи са којима се никаква мудрост не може поредити. Дух и на небу борави и земљу испуњава; свугде је присутан и ни у чему није садржан. Целовит обитава у свакоме и целовит је са Богом. Дарове не предаје као служитељ него као господар раздељује благодати, „делећи свакоме понаособ како хоће”. По Домостроју бива послат, али дејствује по сопственом извољењу. Помолимо се Њему да обитава у нашим душама и да нас никад не напусти, благодаћу Господа нашега Исуса Христа, Које слава и сила у векове векова! Амин.

Извор: Свети Василије Велики, *Догматски списи*,
Беседа, Нови Сад 2016, стр. 353 – 360.

О АВИ МИЛИСИЈУ

1. Пролазећи неким крајем, ава Милисије угледа како неко држи једног монаха, као да је овај тобоже убио некога. И старац, пришавши, упита монаха о томе. Па сазнавши да је оклеветан, рече његовим чуварима:

– Где је убијени?

И показаше му га. А он, пришавши убијеноме, рече свима да се помолe. И када пружи руке ка Богу, устане мртвац, а он га пред свима упита:

– Реци нам, ко је тај што те је убио?

А овај рече:

– Ушавши у цркву, дао сам новац свештенику, а он је дошао и заклао ме, а затим ме је понео и бацио у авин манастир. Али молим вас да се узме новац и да се даде мојој деци.

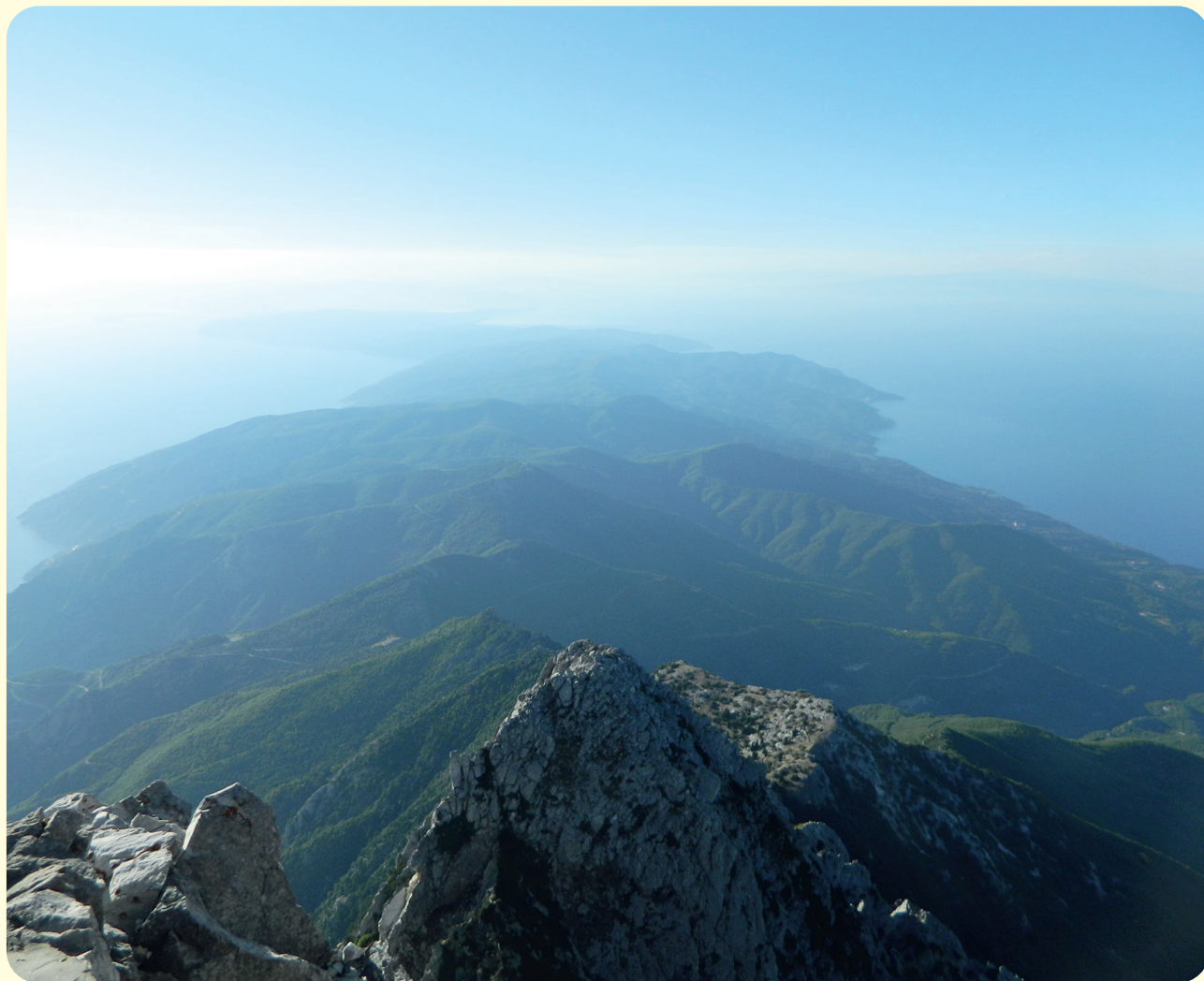
Тада му старац рече:

– Пођи и усни, докле не дође Господ и васкрсне те!

2. Једном приликом, док је, заједно са двојицом ученика, живео крај границе Персиде, изиђу двојица царевих синова, који беху браћа по телу, да лове по своме обичају. И поставе они замке великом ширином, барем четрдесет миља, како би све што се обрете унутар замки ловили и убили копљима. Нађе се тамо старац са двојицом својих ученика. Па видевши га обраслог у длаку и као дивљег, ловци се зачудише и упиташе га:

– Јеси ли ти човек или дух?

Он рече:

Поглед са Атоса

Старечник

– Ја сам грешан човек и изишао сам да оплакујем своје грехе и да се клањам Исусу Христу, Сину Бога Живога.

А они му рекоше:

– Нема другога бога осим сунца и ватре и воде (што су они поштовали). Већ дођи да им принесеш жртву.

А он ће на то:

– То су творевине, а ви сте у заблуди. Него вас молим да се вратите и да спознате истинског Бога Који је све то створио.

Они му рекоше:

– За онога који је осуђен и који је распет ти кажеш да је истински Бог?

А он ће на то:

– За онога Који је распео грех и погубио смрт, за Њега кажем да је истински Бог.

А они, ставивши га на муке заједно са његовим ученицима, присиљаваху га да принесе жртву. Па после много мучења, одрубисе главе двојици ученика, а старца мучише много дана. Затим га, по својој вештини, поставе у средину, па стану одапињати стреле на њега, један спреда, а други одзада. А он им рече:

– Пошто сте сложни у томе да проливате недужну крв, сутра ће у овај час једним хицем ваша мати остати без деце и без ваше љубави, а ви ћете пролити крв један другога својим стрелама.

А они, презирући његове речи, пођу следећи дан у лов. И утекне им један јелен. Те они, узахавши коње, похитају да га стигну. Па одапевши стреле на њега, погоде један другога право у срце, онако како им старац беше рекао када их је проклињао. И умреше.

О АВИ МОТИЈУ

1. Упита један монах аву Мотија:

– Ако одем да останем у неком месту, како треба тамо да живим?

Рече му старац:

– Ако се настаниш у неком месту, немој пожелети да стекнеш себи име у нечему, попут: „Ја не излазим на сабрање” или: „Ја не једем за заједничком трпезом.” Јер то чини да ти име постаје познато и ускоро ћеш бити окружен мноштвом људи. Јер, људи хитају тамо где налазе такве ствари.

А монах ће му на то:

– Шта онда да радим?

Старац вели:

– Где год да се настаниш, следи друге људе; па што видиш да чине они благочестиви, у које имаш поверења, чини и ти и бићеш спокојан. Јер, смирење је у томе да си једнак са другима. А људи, видећи те да не штрчиш, држаће да си исти као и други; и нико те неће узнемиравати.

2. Причао је ава Исак, ученик аве Мотија (обојица касније беху постали епископи) о томе како је овај најпре саградио манастир у Иракласу; па, отишавши оданде, пође на друго место и тамо изнова сагради манастир.

А по дејству ђавољем, нађе се тамо један брат који је показивао непријатељство према њему и стално га жалостио. И старац отиде у своје село и тамо подигне себи манастир и затвори се у њега. После неког времена дођу старци из онога места одакле он беше изишао, водећи са собом и брата који га беше жалостио, па пођу да га замоле да га узме у свој манастир. А када се приближише месту где беше ава Сорије, оставе у близини своје огртаче и крај њих брата који старца беше жалостио. И када покуцаше, старац спусти скале и нагне се кроз прозор, па, познавши их, рече:

– Где су вам огртачи?

А они рекоше:

– Ено их тамо код брата.

Па чувши име брата који га беше жалостио, старац радосно узме секиру, сломи врата и изиђе трчећи према месту где беше брат, те први начини поклон пред њим, целива га и поведе у своју келију. И три дана их је гостио, а и сâм се гостио са њима, што није имао обичај да чини, па, уставши, пође са њима. А после тога постане епископ јер беше чудотворац. И његовог ученика, аву Исака, блажени Кирило учини епископом.

О АВИ МЕГЕТИЈУ

1. Причали су за аву Мегетија да је излазио из келије, па ако би му долазила поми-сао да напусти то место, није се више враћао у њу. Јер, није имао ништа вештаствено од овога света, осим једног ножића којим је цепао палмово лишће.

2. Говорили су за другог аву Мегетија да је био веома смирен јер је био поучаван међу Египћанима и сретао многе старце, међу којима и аву Сисоја и аву Пимена. А живео је крај потока на Синају. И догоди се, како је сам причао, да га посети неко од светитеља и да му каже:

– Како проводиш време, брате, у овој пустињи?

А он рече:

– Једем сваки други дан и то по један хлеб.

Овај ће на то:

– Ако желиш да ме послушаш, једи свакога дана пола хлеба.

И чинећи тако, он нађе спокоја.

3. Упиташе неки од отаца аву Мегетија:

– Ако претекне јела за други дан, треба ли браћа да га поједу?

Старац им рече:

– Ако се покварило, није добро да браћа морају да га поједу па да се разболе већ га треба бацити. Али, ако је добро па се из обе-сти баци и скува друго, то је лоше.

4. Још је рекао:

– У почетку, када се сабирамо између себе и говорећи о корисним стварима укрепљујемо једни друге, постајемо хорови и успињемо се на небеса. Сада се, међутим, сабирамо и, осуђујући један другог, силазимо доле.

Старечник

О АВИ МИОСУ

1. Рече ава Миос из Велеоса:

– – Послушање је ради послушања. Ако је неко послушан Богу и Бог је њему послушан.

2. Говорио је још о некаквом старцу који беше у Скиту. Потicao је од слугу, а био је веома разборит. И долазио је сваке године у Александрију доносећи најам својим господарима. А они су му излазили у сусрет и клањали се пред њим. Старац би напунио крчаг водом и доносио га да поспе да се његови господари умију. А они су му говорили:

– Немој, оче, немој нас вређати!

А он им је говорио:

– Признајем да сам ваш слуга, а да бих вам захвалио што сте ми дали слободу да служим Богу, приносим вам воду, а ви прихватите ову моју плату.

Али они упорно не хтедоше да прихвате. Он им на то каза:

– Ако нећете да прихватите, остаћу овде и служићу вас.

А они, уплашивши се његове претње, допустише му да чини што хоће. И испрате га са свим што му беше потребно и уз велико поштовање, да чини милостињу за њих. И због тога он постаде знаменит и омиљен у Скиту.

3. Упита један војник аву Миоса о томе да ли Бог прихвата покајање. А он, пошто му изрече многе поуке, упита:

– Реци ми, љубљени, када се твоја хаљина поцепа, бациш ли је напоље?

Он ће:

– Не, већ је зашијем и користим.

Старац му вели:

– Ако ти, дакле, жалиш један део одеће, зар се Бог неће сажалити на Своје створење?

Старечник, Беседа, Нови Сад 2020, стр. 258 – 264.

Професор др Борис Стојковски ТРИ ВЕКА ХРАМА ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У СУБОТИЦИ

Током 2023. године Епархија бачка обележава важан јубилеј: три века храма Вазнесења Господњег у Суботици. Срби су на простор Суботице почели да се досељавају у време непосредно после Мохачке битке 1526. године. Први сачувани помени Срба у овим крајевима се везују за Јована Ненада, који је био вођа српског покрета у јужној Угарској у периоду после Мохачке битке, током 1526. и 1527. године. Тада је на ширем простору Бачке успостављена непосредна српска власт, која је обухватала и поједине делове Срема и Баната. После погибије Јована Ненада, његова краткотрајна држава се распала под ударцима Угара и Турака.

После пада средњовековне Краљевине Угарске под османску власт, Срби су у Суботицу и на простор читаве Угарске почели да се досељавају у много већем броју. Примера ради, попис Суботичке нахије из 1570. године, која обухвата околину Суботице (Мадрас, Секић, Фекић и друга места), показује да у овим местима живе готово искључиво Срби. Нови турски попис, спроведен осам година доцније, скоро без изузетка наводи српска имена и презимена као становнике Суботице.

Извори из 17. века такође наводе Србе као становнике Суботице. Спорадично кроз грађу провејава и име понеког свештеника. Нажалост, помена о црквеној организацији или некој храмовној грађевини нема. Међутим, будући да је несумњиво постојао српски део града, сасвим је логично претпоставити да је у Суботици и пре 1723. године постојала црква. Према појединим ауторима, како мађарским тако и српским, помиње се црква брвнара, старија од ове чија је градња започета 1723. године. Најстарији гробови, који потичу из 1726. године, такође су сведочанства о дугом трајању парохијске заједнице суботичких Срба. Исто тако, чувени историчар Срба у Карловачкој митрополији Димитрије Кириловић, писао је да је 1710. године у Суботици постојала српска школа.

Храм Вазнесења Господњег у Суботици

Изградња данашњег православног храма Вазнесења Господњег у Суботици започета је највероватније 1723. године. Храм је грађен за време епископа бачког и администратора Карловачке митрополије Софронија Томашевића. Најчешће помињани ктитор је Никола Челебџија, трговац који се бавио гајењем и продајом стоке, али је извесније да је он био можда међу значајнијим задужбинарима, а да је храм изграђен средствима богатијих и угледнијих чланова српске заједнице у Суботици. Из историјске грађе се види да храм 1726. године још увек није био завршен, јер су 1736. године суботички Срби од владике Висариона Павловића тражили помоћ за довршење храма. То је данас најстарија грађевина у Суботици која већ пуне три стотине година без прекида испуњава своју намену.

Од 1743. године Суботица је постала привилеговано коморско трговиште, односно коморска привилегована варош Сент-Марија. Тада је наступило и развојачење једног дѐла Војне границе, па су Срби имали да се изјасне о свом статусу. Будући да многи од њих нису

Из летописа

желели да буду кметови него искључиво војници, дошло је до значајне сеобе и суботичких Срба у царску Русију, који су тада чинили око трећину укупног становништва града. Тада су основане Нова Србија и Славеносрбија. Од тада па до најновијих времена српски православни живаљ је био изразита мањина у граду, али је његов утицај на развој града, као и значај саме заједнице, био велики.

Срби који су остали у Сент-Марији наставили су да се окупљају око своје Цркве, а све више је и сачуваних података о историји храма. Од 1744. године се поуздано зна да је православни храм у Суботици посвећен празнику Вознесења Господњег.

Прва обнова суботичког храма Вознесења Господњег извршена је 1766. године, а израђен је и иконостас који је красио храм више од једног столећа. Иконостас је 1909. године поклоњен цркви Светог великомученика Димитрија у Шандору, тојест Александрову, приградском насељу Суботице, а раније властелинском поседу, па селу, које је од својих почетака било доминантно насељено православним Србима.

Сабрани око храма Вознесења Господњег, а предвођени својим свештеницима, суботички Срби су се борили за права Срба у Сент-Марији. Међу њима се истиче свештеник Тимотеј (Тимотије), о којем знамо да је са Христифором Жефаровићем путовао у Свету Земљу.

Нова страница у историји Суботице започета је 1779. године, од када је град добио статус слободног краљевског града и променио назив у Марија-Терезиопол (на латинском језику Maria-Theresiopolis). Од тада почиње његов убрзани развој, али и почетак велике борбе Срба за грађанска права, будући да су православни до тада били искључени из сената и грађанства. У првим годинама после добијања елибертације и новог статуса града, Срби су са својим епископима и свештеницима морали непрекидно да се боре и за своја верска права. Међу истакнутим Србима тога доба био је свештеник Јован Поповић, писац једне необјављене црквене историје, који је 1800. године држао и богословски течај у Новом Саду.

Иконостас храма Вознесења Господњег у Суботици

За историју храма Вознесења Господњег значајна је детаљна обнова целог објекта изведена 1804. године. Том приликом су изведени обимни радови, црква је продужена и проширена, а над припратом је изграђена хор-галерија. На храм је постављен позлаћен бакарни крст, а у унутрашњости је постављен мермер. Обновљену цркву је 1805. године осветио епископ бачки Јован Јовановић. У звонику је 1811. године постављен сатни механизам, а 1814. године су купљена звона од карловачког мајстора за израду звона Фогараша.

Српски православни храм у Суботици сматран је једним од лепших православних храмова и то је напоменуто и у пописима које су вршиле аустријске власти. Од важних личности везаних за Србе у Суботици овог доба треба поменути сенатора Јована Поповића, учесника Темишварског сабора, и племића Стефана Милиновића, који је имао и свој печат са грбом. Међу свештеницима се истиче суботички парох и сегедински прота Јован Вујић, плодан писац, ерудита и, пре свега, угледни духовник.

Суботичка парохија имала је значајну улогу и у подизању цркве у Шандору, односно Александрову. Занимљиво је да су Срби

Из летописа

редовно користили назив Шандор, једнако као и Марија-Терезиопол, те да се српски називи Александрово и Суботица одомаћују тек крајем 19. века. Све ово време Суботица је, према административном уређењу, спадала у сегедински протопрезвитерат, који је пресељен у Стари Бечеј 1865. године, када је променио име у старобечејски. Потом је Суботица била део сомборског протопопијата и касније сомборског архијерејског намесништва, док је самостално архијерејско намесништво суботичко настало 1994. године, благословом и одлуком Епископа бачког господина др Иринеја.

У другој половини 19. века, нарочито после 1867. године, дошло је до великог процвата грађанског живота, а у Аустроугарској монархији је и Суботица доживела свој зенит.

Генерална обнова храма Вазнесења Господњег, према пројекту Михала, односно Михаља Милана Харминца, архитекте из Будимпеште, а по узору на новосадску Саборну цркву, извршена је 1909. године. Овом приликом је израђен и нови иконостас, а у осам прозора су уграђени витражи. Велико освећење обновљеног Вазнесенског храма у Суботици било је 31. октобра / 13. новембра 1910. године, чинодејством епископа бачког Митрофана Шевића. У потпуности обновљена, црква је дочекала нове велике друштвене промене које су се догодиле на подручју Суботице.

Од 1918. године овај град се нашао у новој држави, Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевини Југославији. У новим околностима храм је наставио да се развија, а заједница око њега је сада имала другачији положај него пре 1918. године. Наредне, 1919. године, у Суботици је боравио и регент Александар Карађорђевић. Најистакнутија личност при храму Вазнесења Господњег био је свестрани парох Марко Протић, плодан писац, политички активиста, изузетно образован духовник који је говорио неколико страних језика. У међуратно доба, 1939. године, у Панчевачкој улици је подигнута нова школска зграда, а уз њу и просторије многобројних српских удружења. Још од времена Аустроугарске монархије управо је храм Вазнесења Господњег био стециште како угледних Срба

Суботичана тако и важних националних организација. Међу њима се издвајају Српска читаоница, Српско певачко друштво „Граничар“, Добротворна задруга „Српкиња“ и друге установе. Они су неговали српску културу и православну веру, имајући истовремено добре односе са свим другим заједницама у граду. Од најранијих дана уз цркву је радила и школа, а поред ње је постојала и школа на Келебији, такође под патронатом Црквене општине суботичке.

Други светски рат је зауставио даљи развој Суботице и свеукупне, још увек младе, државе. Од априла 1941. године Црквена општина суботичка и Вазнесенски храм у Суботици постали су центар за пружање помоћи и спасавање логораша из злогласног мађарског фашистичког логора у Шарвару. Под будним оком светог владике Иринеја (Ћирића), суботички Срби су одиграли кључну улогу у борби за животе недужних заточеника у овом логору. Упркос овом херојском чину светог Иринеја, епископа бачког, и Црквене општине суботичке, она је после рата доживела нову трагедију. Црква и вера су систематски гушене од стране нових власти, имовина је бесправно отимана, а национална удружења су угашена.

Нови живот цркви је удахнут деведесетих година 20. века, када је настављена њена обнова. Она је постала центар окупљања Срба, али не само Суботичана већ и оних који су, ношени ратним вихорима, уточиште нашли у овом граду. Нове миграције умножиле су паству, али и повећале духовне потребе православног грађана Суботице. Поред редовног литургијског и парохијског живота, при храму су деловање започели хор и радио-станица, а Црквена општина и парохија редовно учествују у културном, јавном и друштвеном животу Суботице. Повратком веронауке у школе, просветна и образовна делатност при суботичком храму, стара више од три века, поново је избила у средиште пажње. Триста година бурне историје храма Вазнесења Господњег истовремено је и повесница суботичких Срба, великих људи и добротвора, попут породица Радић или Манојловић, али и сваког од парохијана у претходних три стотине година.

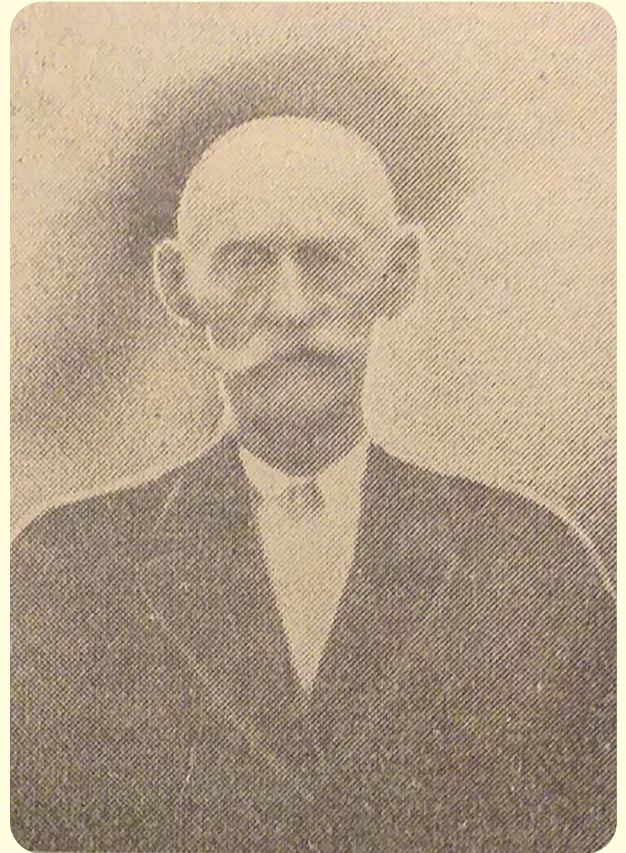
Портрети говоре

Протојереј Петар Бикар БРАНКО ЖАБАЉАЦ (1863 – 1943)

У уторак, 17/30. маја 2023. године, навршило се осамдесет година од упокојења блаженопочившег слуге Божјег Бранка Жабаљца (5/18. јул 1863 – 17/30. мај 1943), великог приложника, задужбинара и добротвора Црквене општине пивничке, који се упокојио у осамдесетој години живота, у својим родним Пивницама.

Блаженопочивши Бранко Жабаљац, деда-Бранко, како су га од милоште звали, рођен је у Пивницама 5/18. јула 1863. године, од оца Павла и мајке Милице, а крстио га је и миропомазео 7/20. јула исте године презвитер Михаил Апић, парох пивнички, у Светоуспенској цркви у Пивницама. У браку је био са супругом Јеленом, рођеном Степанов, са којом је имао сина јединца Павла, који се упокојио 1924. године, у четрдесетој години живота. Као и многи Пивничани, деда-Бранко је био земљорадник и ратар. Савесно и вредно је радио, бринући о својој породици као добар домаћин.

Почивши деда-Бранко је, у периоду од 1940. до 1943. године, ревносно и одговорно вршио дужност часника Црквеноопштинског управног одбора Црквене општине у Пивницама. Овај велики добротвор оставио је својој Црквеној општини велику кућу у селу, двадесет и два јутра земље и кућу са салашем. Све то је наменио да буде прилог за изградњу храма у Пивницама. О свему томе оставио је сведочанство у своме тестаменту на мађарском језику, до данас сачуваном у препису у архиви Црквене општине пивничке, али, нажалост, непреведеном. За тај храм, до 1948. године, прикупљено је преко 40.000 цигала од прилога верног народа, које је исте године присилно одузео Месни народни одбор у Пивницама ради подизања Дома културе. Међутим, сачињен је уговор о позајмици. Приликом обнове Светоуспенске цркве 1951. године, новчана вредност позајмљених цигала, у износу од 151.000 динара, исплаћена је Црквеној општини. Жеља деда-Бранка није се испунила. Послератна комунистичка без-

Бранко Жабаљац

божна власт је Црквеној општини пивничкој одузела све осим велике куће, подигнуте 1923. године, коју је Црквена општина издавала у закуп. Године 1959. ова кућа је ипак отуђена национализацијом. Салаш са кућом је порушен 1949. године без накнаде штете и прешао је у државну својину, у власништво земљишног фонда тадашњег Месног народног одбора Пивнице.

Почивши деда-Бранко је упамћен као велики приложник Светоуспенског храма у Пивницама. У периоду од 1936. до 1943. године деда-Бранко је храму у Пивницама даривао литијски барјак, икону светог Лазара Четвородневног, као и сребрно филигранско кандило. О Ђурђицу, својој крсној слави, деда-Бранко је храму редовно даривао добровољне прилоге, као и вино за свету Литургију. У зимско доба деда-Бранко је парохију у Пивницама снабдевао дрвима за пећ ради загре-

Портрети говоре

вања Светоуспенског храма. Забележено је и да је деда-Бранко за парохију пивничку обезбедио запрежна кола за превоз цигала. Био је један од приложника парохије пивничке поводом освећења великог крста после његовог преношења 1941. године са раскрснице у селу на место где се и данас налази, испред северног улаза у порту храма.

Пре упокојења деда-Бранко се исповедио и причестио светим Тајнама, чиме је још једампут исповедио своју непоколебиву веру у Свету Тројицу. На опелу служеном над његовим одром чинодејствовала су шесторица свештеника и ђакон. Јединствено и важно сведочанство о делу и личности деда-Бранка Жабалца оставио је свештеник Милош Смољановић, тадашњи парох пивнички, у свом тексту *Деда-Бранко Жабалац, ктитор српског православног храма у Пивницама*, објављеном у *Календару Српске православне Епархије бачке за преступну 1944. годину* (стр. 224 – 226).

У овом тексту забележено је, поред осталог, следеће: „Деда-Бранко је желео да буде саздатељ светога храма. Он је маштао о томе како би то дивно било да он сâм из темеља подигне свети храм са високим торњем, са кога ће се разлегати умилно и складно брујање звона, да постави величанствени иконостас, који ће допирати до високог свода, сав испреплетан позлаћеним гранама; да испише зидове дивним шарама, између којих би се истицали ликови светитеља и слике јеванђеоских догађаја; да обеси тешки позлаћени

полијелеј и сребрна кандила са чашицама у разним бојама, из којих ће пламичци жмиркати и својом тајанственом светлошћу подсећати на вечност и побуђивати на молитву; да начини сребрне сасуде и златоткане одежде.

Од смрти јединца сина и добре супруге, па до краја земаљског живота, то је био сан самохраног деда-Бранка. Сан који сâм за живота није успео да оствари, али за чије остварење се пред смрт постарао. Он је увек говорио: *Ја радио, а Бог поклатио – Њему ћу да вратим*. Зато је скоро све своје земаљско добро, стечено радом и молитвом, – кућу и салаш са двадесет два јутра земље, – оставио својој Црквеној општини, уз аманет да Црквена општина збира приход са његовог земаљског имања, па кад буде приступила подизању новог храма, сав онај приход утроши на подизање храма. А када храм буде пропојао, да се приход и даље троши на одржавање и улепшавање овога храма, на набављање црквених сасуда, икона и одежди. Тако је деда-Бранко земаљским благом купио себи благо на небу.”

Нека Господ упокоји душу незаборавног слуге Свога Бранка, великог приложника, задужбинара и добротвора пивничког, његову супругу Јелену, сина јединца Павла и снаху Вукосаву, и нека би његов свети и светли лик свагда остао уписан у поменику парохије пивничке, а његове речи: „Ја радио, а Бог поклатио – Њему ћу да вратим” нека буду надахнуће и пример свима нама данас и будућим нараштајима како треба љубити красоту дома Господњег.

Издавачка делатност

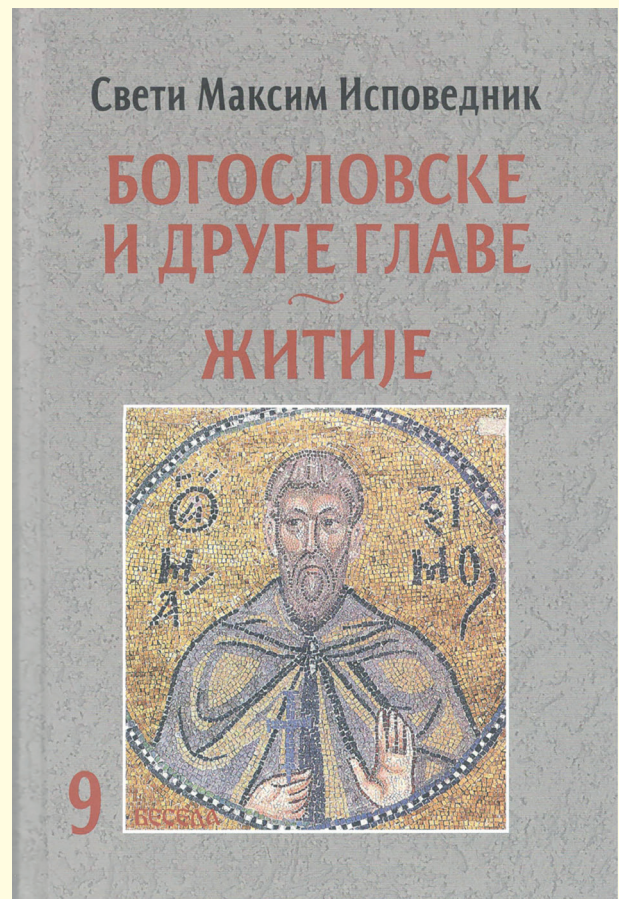
Катихета Ђорђе Гојић ДЕВЕТИ ТОМ ДЕЛА СВЕТОГА МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

(Свети Максим Исповедник, *Богословске и Друге главе. Житије*,
Беседа, Нови Сад 2023, 447 стр.)

У издању *Беседа*, издавачке установе Епархије бачке, 2023. године објављен је девети том дела светог Максима Исповедника под називом *Богословске и Друге главе. Житије*. Књига која је пред читаоцима доноси три засебна списа: *Богословске главе*, *Друге главе* и спис *Живот и подвизи преподобног оца нашег Максима Исповедника*.

Спис *Богословске главе* познат је и под насловом *Избор из разних хришћанских и нехришћанских списа*. Дело садржи збирку цитата хришћанских писаца, али и античких филозофа. Ове мисли су у спису тематски распоређене и записане као седамдесет и једно слово. У овим словима читамо о одважности и крепкости, доброти, врлини, праведности, милосрђу, скромности, расуђивању, доброчинству, стрпљењу, али и о жалости и клонулости духом, гневу и јарости, неуздужаности, страху, грамзивости, расипништву, опијању, спорењу, дрскости и свађи, самољубљу, празнословљу, зависти и о другим темама. Кроз ове кратке поуке свети Максим указује на добробит врлинског живота, али и на пагубност човековог живота у греху и страстима. Сваку богословску главу свети Максим започиње цитатима из Светог Писма, а потом наводи цитате из хришћанских списа. У питању су, пре свега, цитати из светоотачких дела најзначајнијих хришћанских богослова као што су свети Василије Велики, свети Григорије Богослов, свети Јован Златоуст, свети Григорије Ниски, свети Климент Александријски, свети Кирило Александријски и многи други. После цитата из Светог Писма и светоотачких списа, свети Максим наводи и мисли античких филозофа, као што су Сократ, Платон, Аристотел и многи други. Сви ови цитати доносе драгоцене савете за човеков духовни живот.

Спис *Друге главе* садржи две стотине четрдесет и три главе, које су написане у

виду кратких поучних мисли. Поднасловом овог списа, који гласи *Извор свеже воде поучних слова*, на сликовит начин је указано на духовну корист свих ових поука, уколико се прихвате и примене у животу. Све ове поуке засноване су на Светом Писму и вековном подвижничком искуству. Кроз њих нас свети Максим учи на који начин да се старамо за своју душу. Он нас упозорава да би требало увек да стражимо над собом, над својим чулима и над речима које желимо да изговоримо, будући да се грешност душе пројављује кроз дела, речи и помисли (стр. 316). Са друге стране, свети Максим нас истовремено поучава како да стекнемо врлину, о чијој красоти сведочи човекова добра нарав (стр. 322). Основа врлине је смирење и онај ко није сте-

Издавачка делатност

као смирење не може се назвати врлинским (стр. 320). Свети Максим нас поучава да постоје три превасходне врлине душе: пост, молитва и тиховање (стр. 337), али и томе да су уздржање, смирење, истина, трезвеноумље и смиреноумље начела делатне врлине (стр. 341). Њихово усвајање и практиковање доносе човеку духовну корист, а њихов циљ је да човека узведу ка Богу и Царству небеском.

Последњи спис у књизи је *Живот и подвизи преподобног оца нашег Максима Исповедника*. Житије светог Максима саставио је, како је могуће закључити на основу самог текста, извесни епископ Николај (стр. 406). У тексту који је подељен у четрдесет и два пасуса аутор је представио живот и подвиге светог Максима Исповедника. Житије прати живот светог Максима од његовог детињства, преко његовог монашког живота и његове борбе против монотелитске јереси, закључно са његовим страдањима због праве и истините православне вере, после којих је и скончао. Житије светог Максима Исповедника завршава се описом чуда на његовом гробу. Пре-

ма предању, једне вечери, на његовом гробу засијала су издалека видљива три пламена, која су расипала чудесну светлост и изазивала велико дивљење код оних који су је гледали. Овим чудом је откривено да је Бог излио благодат Духа Светог на светог Максима и на тај начин прославио Свог верног слугу.

Житије светог Максима показује да је све оно о чему је писао свети Максим могуће остварити у животу. Житије потврђује и крунише сваку реч коју је за време свог живота написао свети Максим, док чудо на његовом гробу, којим га је Бог прославио, доказује да је врлински живот заиста спасоносан и да човека узводи ка Богу.

Књига која је пред читаоцима представља духовно благо. Она је својеврстан позив свима нама да се без страха упустимо у духовну борбу, на пут врлине, по примеру светог Максима и осталих светих Божјих угодника. Ово дело садржи истинске и спасоносне духовне савете за врлински живот и као такво представља драгоцену штиво за сваког хришћанина.

Из школске клупе

Са часа веронауке О МОЛИТВИ ГОСПОДЊОЈ

Вероучитељ: Драга децо, на данашњем часу веронауке ћемо разговарати о молитви *Оче наш*. Шта бисте могли да ми кажете о овој молитви?

Михајло: Молитва *Оче наш* се назива и Молитвом Господњом. Када су свети апостоли затражили од Господа Исуса Христа да их научи да се моле, Он им је изговорио управо ову молитву. Молитва Господња је једна од најважнијих и најсавршенијих молитава и хришћани је редовно изговарају, како у свом личном молитвеном правилу тако и у храму на светим богослужењима. Ми ову молитву редовно изговарамо на почетку часа веронауке. Молитва Господња почиње нашим обраћањем Богу Оцу, а после овог обраћања изговарамо кратке молбе Богу у којима Му се молимо за све оно што је најважније ради нашег спасења.

Вероучитељ: Хајде да сада сви заједно да изговоримо молитву *Оче наш*!

Сви заједно:

Оче наш, Који си на небесима,
да се свети Име Твоје,
да дође Царство Твоје,
да буде воља Твоја и на земљи као на
небу;
хлеб наш насушни дај нам данас;
и опрости нам дугове наше као што и ми
опраштамо дужницима својим;
и не уведи нас у искушење,
но избави нас од злога.

Вероучитељ: Ко би могао да ми каже нешто о речима „Оче наш”, којима почиње ова молитва?

Сања: Речима „Оче наш” обраћамо се Богу, Који је Отац свима нама, а сви ми смо Божја деца. Пошто смо сви Божја деца и имамо истог небеског Оца, међусобно смо једни другима браћа и сестре. Ми постајемо деца Божја крштењем, а то потврђујемо увек када се у цркви причешћујемо, јер тада постајемо једно са Сином Божјим.

Вероучитељ: Зашто кажемо Богу: „Који си на небесима”?

Здравко: Зато што Бог обитава у Царству небеском, које се обично назива небом или небесима. То није небо које ми иначе видимо својим очима, а на коме се налазе облаци, где лете птице и авиони. Царство небеско је изван времена и простора, јер је и Бог, Који је Владар Царства небескога, изван времена и простора. Бог нас толико воли да жели да сви ми заувек боравимо са Њим у Царству небеском, где се већ налазе Богородица и сви светитељи којима се молимо.

Вероучитељ: Знате ли за шта се Богу молимо овим речима: „Да се свети Име Твоје”?

Мартина: Бог је Својим ученицима дао заповест да се по целом свету разгласи Његово Име и да сви народи чују за Бога и поверују у Њега. Овим речима се молимо Богу да се по свим крајевима земље и међу свим људима Његово Име поштује и призива са вером као најсветије од свих других имена.

Вероучитељ: Шта значе речи: „Да дође Царство Твоје”?

Лука: Здравко је малопре споменуо да Бог обитава у Царству небеском и да жели да и сви ми будемо са Њим једнога дана у том Царству. Ми се овим речима молимо Богу да Царство Божје буде у нашим срцима и нашим душама, али и у целој свету, јер, да бисмо једнога дана могли да будемо удостојени да са Богом живимо у Царству Божјем, морамо то Царство већ сада примити у своја срца. Због тога је веома важно да долазимо у цркву на свету Литургију, јер управо тада у свом срцу можемо најбоље осетити лепоту Царства Божјег.

Вероучитељ: А како сте разумели ове речи: „Да буде воља Твоја и на земљи као на небу”?

Биљана: Ми се молимо Богу да нам помогне да увек чинимо све оно што је по Ње-

Из школске клупе

Ликовни рад Софије Пејаковић

говој вољи, као што то чине сви свети Божји људи овде на земљи и као што чине анђели Божји у Царству небеском. Божја воља је да сви ми увек чинимо добра дела и да живимо у слози и љубави са свима, а не да чинимо грехе, јер они нису по Божјој вољи и удаљују нас од Бога. Ми увек треба да прихватамо и поштујемо вољу Божју и да живимо тако да се не противимо Богу. Што чешће будемо долазили у цркву на Литургију, биће нам лакше да разумемо вољу Божју и знаћемо како да је поштујемо. За нас људе је много важније да све у нашем животу буде по вољи Божјој него по нашој вољи, јер ми најчешће и не знамо шта је то за нас добро, а шта није.

Вероучитељ: Ко би знао да ми каже на шта се односе речи: „Хлеб наш насушни дај нам данас“?

Миљивоје: Овим речима се молимо Богу за хлеб без којег ми људи на земљи не можемо живети. Али ту се не мисли само на обичан хлеб којим се ми свакодневно хранимо него

Ликовни рад Михајла Перовића

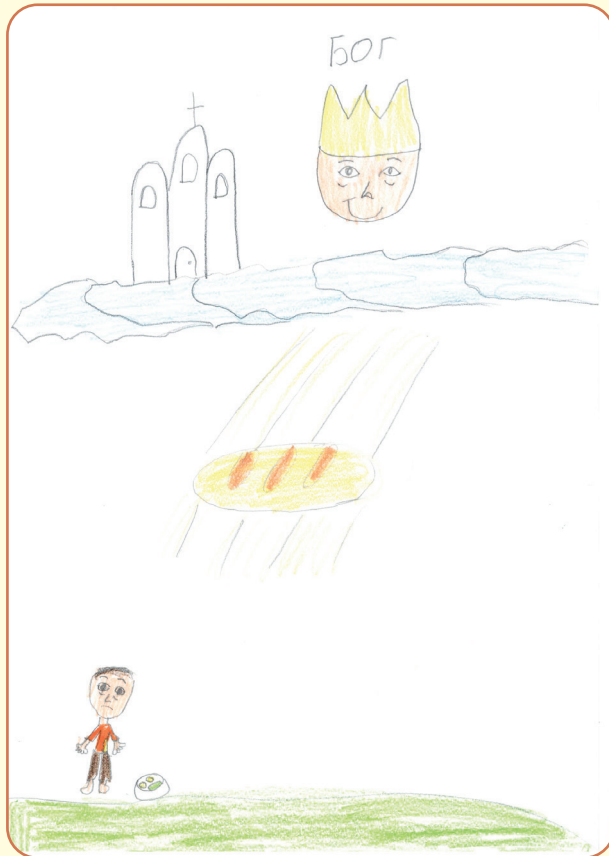
првенствено на духовни Хлеб, без којег ми не можемо задобити вечни живот у Царству небеском. Тај Хлеб је Сâм Господ Исус Христос, Чијим Телом и Крвљу се причешћујемо на светој Литургији. Као што нам је обичан хлеб потребан за овоземаљски живот, тако нам је и овај духовни Хлеб неопходан за вечни живот.

Вероучитељ: А шта од Бога молимо кроз речи: „И опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим“?

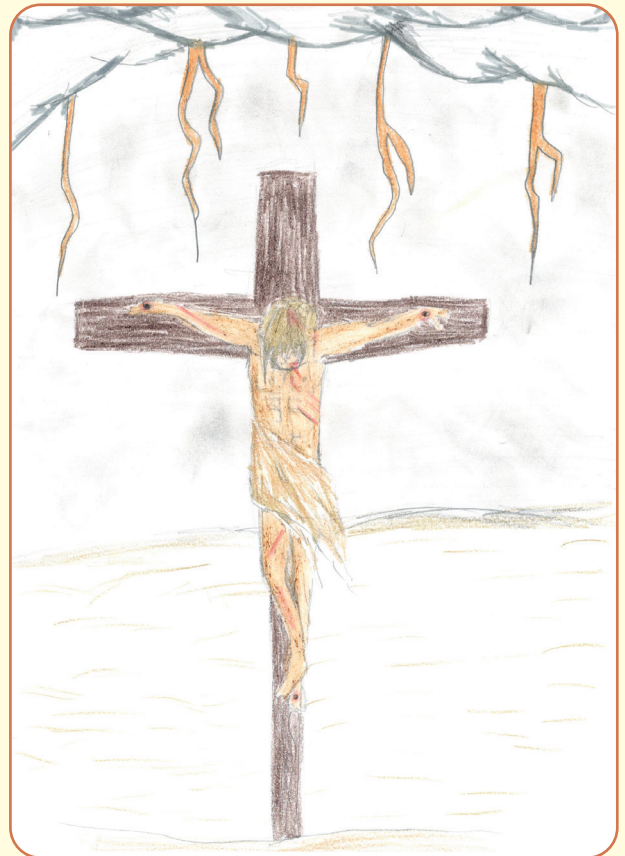
Наташа: Кроз ове речи молимо од Бога да нам дâ снаге и љубави да свима опраштамо све, као што и Он све опрашта свакоме човеку када се истински покаје за почињене грехе. Када је човек повређен много му је тешко да опрости ономе ко га је повредио. Молитва *Оче наш* нас учи да опраштамо. Опростити је могуће ако човек жели. Ако човек не жели да опрости другима, онда он није на правом путу јер не иде ка Царству Божјем већ се удаљава од Бога. Када Бог не би нама опраштао, нико од људи се не би спасао. Али, Бог није такав.

Из школске клупе

Ликовни рад Јане Михајловић

Ликовни рад Дејане Секованић

Бог је Љубав. Он је Милостиви и Милосрдни Отац, Који воли своју децу и жели да им опрости и да се сва деца спасу. Међутим, Бог од Своје деце очекује да и они опросте једни другима. То је веома важно. Лако је опростити онима које волимо, али је много теже опростити онима који нам нису пријатељи и који нас не воле. Ми се морамо угледати на Сина Божјег, Који је увек опраштао свима, па и Својим непријатељима, чак и онима који су Га разапели на крсту. Никога од њих Христос није осудио него је свакоме опростио.

Вероучитељ: Како сте разумели ове речи: „И не уведи нас у искушење“?

Максим: Вероучитељу, не знам за остале ученике, али ја нисам баш сигуран да сам разумео шта тачно значе ове речи. Можете ли нам Ви рећи на шта се оне односе?

Вероучитељ: Наравно, Максиме! Потрудићу се да вам свима објасним шта значе ове речи. Искушења су животне ситуације у који-

ма се суочавамо са различитим проблемима или са сопственим слабостима. Када доживимо неко искушење најважније је како ћемо се у том тренутку поставити према њему: да ли ћемо се кроз то искушење удаљити од Бога или ћемо Му се приближити. Без Божје помоћи, врло лако се може десити да се кроз неко искушење удаљимо од Бога, а, уз Божју помоћ, не само што можемо избећи многобројна искушења него ћемо их и лакше поднети када их доживимо и нећемо се удаљити од Бога. Међутим, Бог нам не може помоћи у искушењима уколико одбијамо да прихватимо и чинимо оно што је по Његовој вољи. Ми људи углавном тешко подносимо различита искушења. Зато се Богу и молимо да нас сачува од свих искушења, а, уколико доживимо неко искушење, да нам Он помогне да га лакше пребродимо и да се не удаљимо од Њега. Да ли су вам сада јасније ове речи?

Максим: Јесу, вероучитељу! Хвала Вам што сте нам ово објаснили!

Из школске клупе

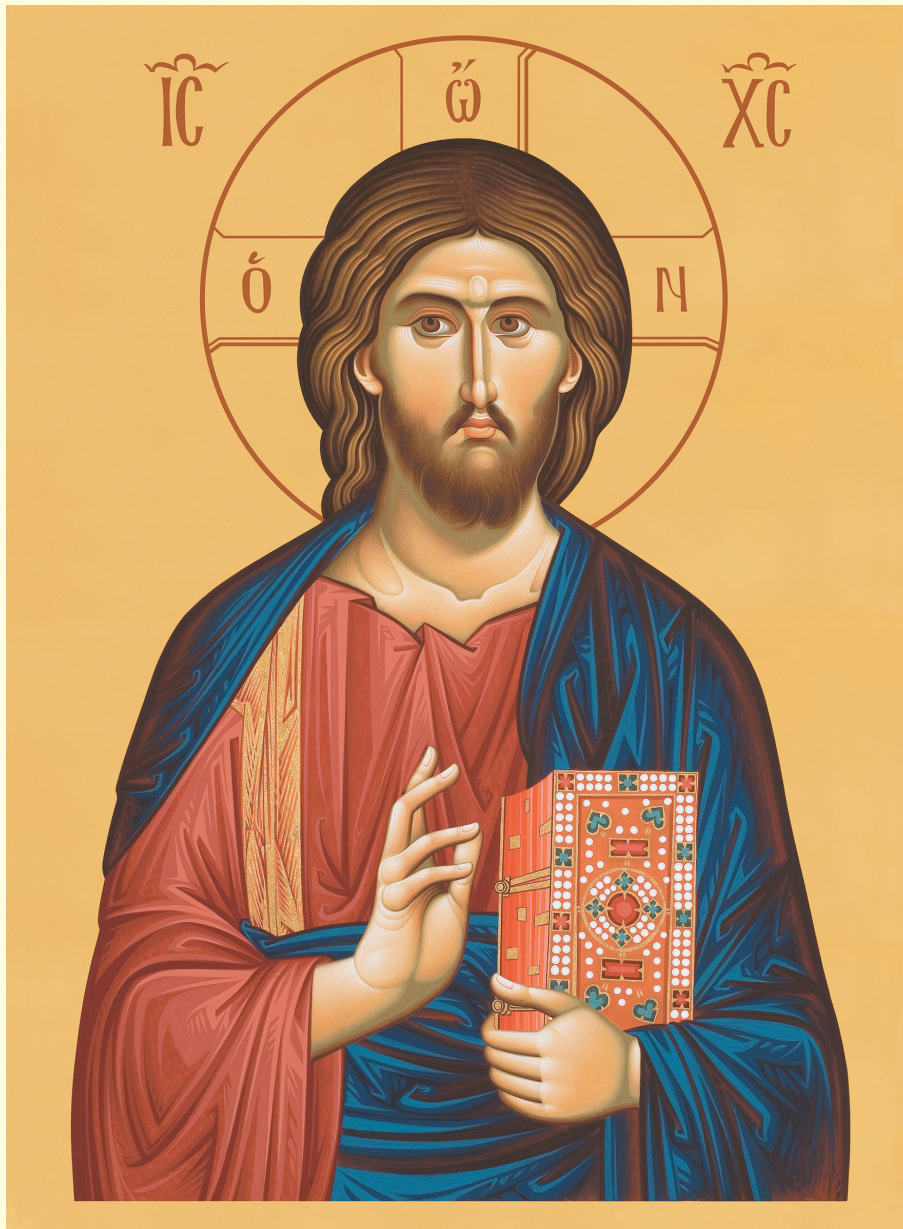
Вероучитељ: Богу хвала! Драго ми је да сада боље разумете овај део молитве *Оче наш!* Реците ми за крај овога часа шта значе речи: „Но избави нас од злога“?

Ања: Овим речима молимо Бога да нас сачува од свих злих дела, али и од онога који нâс људе подстиче да чинимо зло – од Сатане, односно ђавола, који је узрок свакога зла у овоме свету. Без Божје помоћи не можемо се сами избавити од зла, као ни од Сатане, који сеје зло у овоме свету. Зато се и молимо Богу да нам помогне и сачува наше душе од свега што је зло.

Вероучитељ: Управо тако, Ања! Драга децо, радујем се што смо на данашњем часу овако лепо разговарали о молитви *Оче наш!* Радујем се још више што сте разумели ову молитву, а бићу још радоснији уколико сви заједно будемо увек поштовали све што у тој молитви тражимо од Бога. Онда ће и сви ови наши разговори на часовима веронауке бити свима нама на велику радост и корист. Збогом, децо! Радујем се нашем следећем сусрету на часу веронауке!

Ученици: Збогом, вероучитељу!

Приредио катихета Ђорђе Гојић са ученицима Основне школе „Жарко Зрењанин“ у Новом Саду.

Из школске клупе

Наталија Ћатовић* ЈА ЗНАМ КО САМ ПО ЗВОНУ ШТО СА ЗАДУЖБИНА НЕМАЊИЋКИХ ПЕВА

ПРВО ЗВОНО – СТУДЕНИЧКО

Било је ово место као пусто
до лета Господњег 1186.
када је дошао Господин наш
и самодржац
Стефан Немања, у лов.
Заживе тада врлетно горје
искром разума
а пој звона разнесе ветрови
на вјек и вјекова
поносном Расцијом.
Моћник што је владао земљом
предака мојих
овде је заменио свет
овај за онај
и сва блага земаљска
и сјај круне
за црну ризу.
Прича ми звоно студеничко
о великом чину
завидиног сина
што дође овде и склони се
од варке земнога живота.
Испраћен је брујем манастирским
на монашки пут
атоски.
Попивши чашу за све општу
упокојен и заувек смирен
дочекан је лелеком звона
да помири завађене синове.

Певај васколиком свету
звоно немањићко
о белом рају никлом сред врлети
о светом подвижнику
што га је саздао
о скромном зоографу
што га је стрпљиво
предан Богу и миру
уресио.

ДРУГО ЗВОНО – ХИЛАНДАРСКО

Осамсто је бурних минуло
година
од када је заблистала
сред Атоса
поносна српска светиња
изниклица лозе Немањића.
Бруј звона са царске
лавре одјекује
и васцелом свету казује
да је мир атоски древни
српским духом
прожет.
**Ја знам ко сам по томе
звону!**
Овде смо угледали светлост
књиге: аз, буки, вједи...
Житијем је Сава заувек
скинуо копрену
са наших слепих очију.

*Блаженопочивша млада песникиња Наталија - Натка Ћатовић (1979 – 2000) била је ученица сомборске Гимназије „Вељко Петровић” и студент медицине у Новом Саду. Њено име је добро познато у нашим поетским круговима. Својим изузетним стиховима освојила је преко двадесет награда на елитним републичким и савезним литерарним такмичењима. У спомен на младу песникињу, а на иницијативу ученика и професора сомборске Гимназије „Вељко Петровић”, Наставничко

веће Гимназије је на својој седници, 30. јуна 2000. године, донело одлуку о оснивању Литерарне награде „Наталија-Натка Ћатовић”, која се сваке године додељује најбољем ученику-литерату на Дан школе – Савиндан. За песму *Ја знам ко сам по звону што са задужбина немањићких пева* почивша Наталија - Натка Ћатовић добила је прву награду на конкурс Министарства просвете Републике Србије под називом „Осамсто година манастира Хиландара”.

Из школске клупе

Болни и нишчи целиваху
ту своју утеху
а миро Симеоново нам дарова
вековну лозу – бесмртницу
материнства задњу
узданицу.
Над себрима и отроцима
бди увек брижна
Тројеручица
учећи нас љубави ближњој
и страху Господњем.
Казује ми звоно
хиландарско
да тамо воде стазе
векова
заувек укрштене
са четири **оцила**.

ТРЕЋЕ ЗВОНО – МИЛШЕВСКО

О херцеговачки крш се одбија
кликтава јека звона
белог Милшева
где је прах земни оставио
заувек
од свих последњи
а први
монах Сава грешни.
Мошти светитеља
испод загрљаја Белог анђела
врачарска ломача васкрсава

у бесмртност.
Умне и дубоке очи
гледају кротко духом прожете
са потамнелих зидова
иза завесе векова
вештом руком живописане
као светао траг
онога који је
некада овде
почивао.
Прича ми звоно Милешевско
да му је пепео
расут
по целој српској земљи присут
и тако је свима нама
запретена клица
исклијала.
Више је из наших срца
уједињену с нама
нико не може
ишчупати.

Певање звона са задужбина
немањићких
слива се у један васцели пој
и студенички
и хиландарски
и милешевски
и увек само
мој!

Актуелности

Празник Преображења Господњег у Саборном храму у Новом Саду

На празник Преображења Господњег, у суботу 6/19. августа 2023. године, на светој архијерејској Литургији у Саборном храму у Новом Саду началствовао је Високопреосвећени Митрополит китруски, катерински и платамонски г. Георгије, уз саслужење Преосвећене господе епископа бачког Иринеја и мохачког Дамаскина, свештенства и ђаконства Митрополије китруске, катеринске и платамонске и Епархије бачке.

После прочитаног јеванђелског одељка, Преосвећени Епископ бачки г. Иринеј је у својој архипастирској беседи указао на значај празника Преображења Христовог у оквиру Домостроја спасења рода људскога. „Господ је Својом благодаћу уствари преобразио духовне очи апостолâ. Дао им је способност коју човек сâм по себи нема: да не видећи Његову природу или суштину – Бога по природи Његовој никада нико не може видети – осете Његову божанску славу,

благодат, красоту Његовог богочовечанског лица, и да на тај начин добију духовну снагу за све што им предстоји у даљем животу. То је, дакле, догађај који данас прослављамо, који није само био доживљај тројице изабраних од апостола на гори Тавору него који, по благодати Христовој, доживљавају многи, а на одређен начин, свакако, сви светитељи и угодници Божји удостојавају се да виде Невидљивога, да буду сведоци Његове славе и Његовог Божанства скривеног у људском телу, људској природи, али реално при-

сутног и животворног. У Житијима светих има много примера где се указује на то како су светитељи доживели виђење нестворене светлости Божје, светлости Христове, управо као апостоли Његово Преображење на гори Тавору. Многи од њих су били удостојени да и сами буду осећени том славом, том светлошћу, нествореном, божанском, тако да други људи, видећи истински свете људе, било у току њихове молитве или у одабраним тренуцима сличним овоме на гори Тавору, нису могли да гледају у њих. И они су блистали истом оном светлошћу којом је блистао Христос пред апостолима на гори Тавору. То виђење

Митрополит Георгије са епископима Иринејем и Дамаскином у Саборном храму

нетварне, нестворене светлости, то учешће у слави Божјој и јесте наше спасење. То не значи, понављам, да смо ми постали по природи богови. То је немогуће. Али то не укида него, напротив, пројављује реалност и спасоносни карактер доживљаја Његове божанске славе”, поручио је Преосвећени Епископ бачки г. Иринеј.

После заамвоне молитве извршен је чин освећења новог рода винове лозе. По отпушту свете Литургије Епископ бачки Иринеј је присутном верном народу представио Висо-

Актуелности

копреосвећеног митрополита Георгија – који је, у пратњи око педесет младића и девојака, вероучитеља и студената, дошао у посету нашој помесној Цркви и Епархији бачкој – и заблагодарио му у име свих присутних што је началствовао празничним литургијским сабрањем. Митрополит Георгије је захвалио Преосвећеном владици Иринеју на указаном гостопримству, а верном народу је пожелео срећан и благословен празник Преображења Господњег.

Одржан састанак вероучитеља и катихета Епархије бачке

У недељу, 20. августа 2023. године, у дворани парохијског дома при храму Светих Кирила и Методија у Новом Саду, одржан је састанак вероучитеља и катихета Епархије бачке у оквиру припрема за почетак нове школске године. На почетку састанка, вероучитеље и катихете је поздравио протојереј Жељко Латиновић, координатор Катихетског одбора Епархије бачке. Састанку је присуствовао Његово Преосвештенство Епископ бачки г. Иринеј, који се том приликом обратио вероучитељима и катихетама Епархије бачке, указавши на значај верске наставе у животу Цркве, али и, уопште, у савременом друштву. „Све је у Цркви неминовно у категорији богочовечанскога. Оно за шта кажемо да је институционално, уствари је истовремено

харизматично. Веронаука је управо таква по природи. Поучавање у вери је једна црквена служба коју нам Црква поверава. У том смислу је верска настава веома одговорна. Катихизација је веома широк и дубок процес у целокупном животу Цркве и дешава се непрекидно”, поручио је Преосвећени владика Иринеј. У наставку обраћања Епископ бачки Иринеј је катихете и вероучитеље упознао са многобројним досадашњим изазовима по питању статуса верске наставе и радно-правног положаја вероучитеља, као и са предстојећим задацима на унапређењу статуса верске наставе у образовном систему. На крају састанка, вероучитељима и катихетама су уручена решења о именованима за вероучитељску и катихетску службу.

Слава Успенске цркве у Новом Саду

У понедељак, 15/28. августа 2023. године, свечано је прослављен празник Успења Пресвете Богородице, храмовна слава Успенске цркве у Новом Саду. На светој архијерејској Литургији у Успенској цркви началствовао је Његово Преосвештенство Епископ мохачки г. Дамаскин, викар Епископа бачког, уз саслужење свештенства и ђаконства Епархије бачке.

Беседећи после прочитаног јеванђелског зачала, Преосвећени владика Дамас-

Епископ бачки г. Иринеј са катихетама и вероучитељима Епархије бачке

Актуелности

кин је поучио сабрани верни народ о значају празника Успења Пресвете Богородице. Преосвећени епископ Дамаскин је, између осталог, рекао: „Пресвета Богородица је прва која је доживела обожење, она која је прва испунила Закон Божји, она која је прва испунила Јеванђеље Божје. Она је прва после Господа нашег Исуса Христа и телесно била вазнета на небо и села поред Сина свога и Бога нашега. Зато свака наша молитва долази до Господа управо преко Мајке Божје. Она се вазнела на небо и телом пре Другога доласка Христовог и Страшнога суда. Зато је она наша најбржа заштитница и најбржа помоћница. У данашњем јеванђелском одељку о Марти и Марији је описано да је Марија добри део изабрала. У преносном смислу ово се односи на Пресвету Богородицу. Драга браћо и сестре, у животу увек морамо да знамо која је то наша основна брига, али и основна дужност, а то је задобијање Царства Божјег.”

Епископ мохачки г. Дамаскин беседи у Успенској цркви о храмовној слави

После заамвоне молитве извршен је трократни опход око храма. На крају свете Литургије, Преосвећени владика Дамаскин је сабраном верном народу пренео молитвене поздраве Његовог Преосвештенства Епископа бачког др Иринеја, честитајући храмовну

славу свештеном братству Успенског храма и сабраном верном народу.

Обновљен рад Комисије Владе Републике Србије за верску наставу у школама

На првој конститутивној седници обновљене Комисије која прати организовање и остваривање верске наставе у школама, која је одржана у уторак, 29. августа 2023. године, у Палати *Србија* у Београду, Његово Преосвештенство Епископ бачки господин др Иринеј је изабран за председника тог значајног тела.

Састанак Комисије је поздравном речју отворио др Владимир Рогановић, директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама, захваливши свим присутним представницима Црква и верских заједница Србије на одзиву и спремности да после ду-

жег времена поново учествују у конституисању Комисије за верску наставу.

После једногласног избора Епископ бачки г. Иринеј је за свог заменика на месту председника Комисије именовано госпођу Снежану Павловић из Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама. Уследило је обраћање Епископа бачког Иринеја, у којем је, између осталог, истакао: „Посебно нас радује позитивни тон и позитивна атмосфера којом је ово васпостављање наше Комисије органи-

зовано. Надамо се да су за нама пропусти, недостаци, тешкоће, изазови, искушења – назовимо како хоћемо – оног периода када Комисија *de facto* није постојала. У том периоду многе ствари су нам промакле. Не мислим да

Актуелности

Чланови Комисије Владе Републике Србије за верску наставу у школама

је то трагично – све се може исправити, допунити и побољшати нашим трудом, залагањем и нашом сарадњом – али пред нама се налазе нови изазови, нови задаци, јер је опште духовно стање, као што сви знамо, веома уздрмано разним утицајима са разних страна. Разни неповољни ветрови у духовном смислу дувају у нашем правцу, али и у целом свету, а најжалоснији доказ тог општег погоршањог духовног стања јесу трагични догађаји у школи „Владислав Рибникар”, али и други слични у нашем народу, у нашем друштву, у нашој држави. У свему томе одговорност имамо сви и нико не може бити сам себи довољан у процесу постепеног духовног оздрављења којем се надамо и којем тежимо. Ја се надам да ћемо, схватајући сву озбиљност наше епохе и сву тежину наше одговорности у датом тренутку, заједничким снагама и, наглашававам поново, уздајући се у помоћ и благодат Божју, моћи да поправимо оно што треба поправити, да допунимо оно што треба допунити, да исправимо оно што треба исправити. Тако ћемо одговорити на поверење које нам је указано приликом обнављања рада Комисије нашим избором од стране наших Цркава и верских заједница, као и безрезервним прихватањем тог избора, тих предложених чланова, од стране наше Владе.”

После обраћања Преосвећеног Епископа бачког Иринеја реч су узели и остали чланови Комисије који су честитали именованом председнику и истакли основне потребе и могуће циљеве у раду Комисије.

Епископ бачки Иринеј примио делегацију Парламентарне групе пријатељства Француске и Србије

Његово Преосвештенство Епископ бачки др Иринеј примио је у среду, 6. септембра 2023. године, делегацију Парламентарне групе пријатељства Француске и Србије, коју су

Епископ бачки са делегацијом Парламентарне групе пријатељства Француске и Србије

Актуелности

чинили госпођа Јаел Менаж, посланик француске Народне скупштине и председник Парламентарне групе пријатељства Француске и Србије, г. Жоселан Десињи, посланик и члан Парламентарне групе пријатељства Француске и Србије, г. Стефан Гарон, сарадник у Парламенту и асистент госпође Менаж. У пратњи чланова делегације из Француске били су г. Горан Миленковић, помоћник министра за бригу о селу у Влади Републике Србије, и г. Данијел Кулачин, специјални саветник министра за бригу о селу у Влади Републике Србије.

Током срдачног сусрета саговорници су разговарали о актуелним темама и сагласили се да је неопходно и убудуће неговати пријатељске односе између српског и француског народа. Заблагодаривши Преосвећеном Епископу бачком Иринеју на срдачном пријему, чланови делегације Парламентарне групе пријатељства Француске и Србије су посебно истакли да подржавају јасан и недвосмислен став да су Косово и Метохија саставни и неотуђиви део Републике Србије. Епископ бачки Иринеј је захвалио уваженим гостима на посети и на речима подршке, нагласивши значај истинског пријатељства српског и француског народа у прошлости, али и у садашњости.

Епископ бачки примио амбасадора Руске Федерације у Републици Србији

Његово Преосвештенство Епископ бачки др Иринеј примио је у четвртак, 7. септембра 2023. године, у Владичанском двору у Новом Саду, Његову Екселенцију Александра Боцан-Харченка, амбасадора Руске Федерације у Републици Србији.

Током срдачног разговора о више актуелних тема Епископ бачки и амбасадор Руске Федерације у Србији су изразили задовољство због чврстих пријатељских односа између Републике Србије и Руске Федерације, који су утврђени духовним јединством Српске Православне Цркве и Руске Православне Цркве. Амбасадор Руске Федерације у Србији

Епископ бачки са амбасадором Руске Федерације у Републици Србији

је том приликом захвалио Преосвећеном Епископу бачком на топлом пријему и срдачном разговору. Захваливши г. Александру Боцан-Харченку на посети, Епископ бачки Иринеј је истакао важност духовних веза и историјских братских односа српског и руског народа, посебно у контексту многобројних савремених изазова са којима се суочавамо.

Пријему у Владичанском двору у Новом Саду су присуствовали г. Андреј Темјашов, саветник у Амбасади Руске Федерације у Републици Србији, и госпођа Маргарита Комисарова, други секретар у Амбасади Руске Федерације у Републици Србији.

Епископ бачки Иринеј примио г. Николаја Петровича Бурљајева

Његово Преосвештенство Епископ бачки др Иринеј примио је у четвртак, 7. септембра 2023. године, у Владичанском двору у Новом Саду, г. Николаја Петровича Бурљајева, прослављеног руског глумца и режисера и члана руске Државне думе.

Актуелности

Епископ бачки Иринеј са г. Николајем Петровичем Бурљајевим и пратњом

Током срдачног разговора г. Николај Петрович Бурљајев је, између осталог, представио Преосвећеном Епископу бачком Иринеју делатност удружења „Културни фронт Русија”, на чијем челу се налази. Преосвећени Епископ бачки Иринеј је похвалио досадашњи труд г. Бурљајева, истичући важност уметности и културе у очувању традиционалних хришћанских вредности које су данас угрожене.

Пријему су присуствовали г. Илија Николајевич Бурљајев, син г. Бурљајева и председник Међународног филмског фестивала „Златни витез”, професор др Драган Станић, председник Матице српске, и г. Селимир Радуловић, управник Библиотеке Матице српске.

Велико освећење храма Преподобног Симеона Мироточивог у Ветернику

У недељу, 28. августа / 10. септембра 2023. године, Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије началствовао је на светој архијерејској Литургији у храму Преподобног Симеона Мироточивог у Ветернику и том приликом извршио чин великог освећења ветерничког храма. Светејшем Патријарху српском су саслуживали Преосвећена господа епископи: бачки Иринеј, осечкопољски и барањски Херувим, ваљевски Исихије, шабачки

Јеротеј, мохачки Дамаскин, свештеници Епархије бачке, ђакони Архиепископије београдско--карловачке и Епархије бачке.

После прочитаног јеванђелског одељка, Патријарх српски г. Порфирије је произнео беседу, у којој је, између осталог, поручио:

„Браћо и сестре, велики је благослов данас на свима нама и велика је радост у Ветернику, јер Ветерник је добио своју душу. Оно што је

душа за човека као личност, као појединца, то је храм Бо-

жји у једном насељу. Бог је хтео да се данас овде саберемо из многих крајева и да осветимо храм посвећен преподобном оцу нашем Симеону Мироточивом, родитељу нашега родоначелника Светога Саве. Дошли смо и сабрали се не макар како, не за било који циљ од овога света, него смо се сабрали у светоме храму да осветимо храм; сабрали смо се да покажемо да смо народ Божји, народ хришћански, народ Христов, народ православни; да покажемо и потврдимо да је правило нашега живота Јеванђеље Христово, Његов Закон, Његове заповести, а не било који закон и било које заповести које имају своје порекло у човеку. Сабрали смо се да покажемо да смо једно и то не макар какво једно, не једно и јединствено које организује само човек, већ да смо једно у Јеванђељу Христовом, да смо једно вером нашом у Христу Господу нашем. Сабрали смо се да осветимо храм, да осветимо место на којем ће се непрестано оприсутњавати Царство Божје, на којем ће се пројављивати Царство Божје, а ми на том месту постајати његови грађани, постајати једно са Христом, бивати једно са Њим и једно међусобно.”

После заамвоне молитве, Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије је уручио ордене Светога Саве другог степена господи Желимиру Крешталици и Драгославу Вуковићу из Ветерника, које им је, на предлог Његовог Преосвештенства Епископа бачког г. Иринеја, доделио Свети Архијерејски Синод

Актуелности

Поглед на храм Преподобног Симеона Мироточивог приликом чина великог освећења

Српске Православне Цркве, у знак признања за делатну љубав према Цркви, показану кроз изградњу и украшавање храма Преподобног Симеона Мироточивог у Ветернику. Светејши Патријарх српски је орден Светог Саве другог степена уручио и г. Паји Замаклару из Футога, који је поклатио земљиште за изградњу храма у Ветернику. Орден Светог Саве је постхумно додељен и почившем Милану Марјанцу из Ветерника, такође у знак признања за делатну љубав према Цркви, показану кроз изградњу и украшавање храма Преподобног Симеона Мироточивог у Ветернику.

На крају литургијског сабрања, сабраном верном народу се обратио Његово Пресвештенство Епископ бачки г. Иринеј, изразивши најдубљу благодарност Светејшем Патријарху српском и архијерејима који су молитвено учествовали у овом значајном догађају. „Где год је наш народ током своје крстоносне историје морао да се сели, вековима и до дана данашњега, свугде је најпре зидао храмове и онда тек бринуо за своје домове. И у већини наших места, овде и много шире, људи су још увек живели у земуницама и неким провизорним кућама од блата, од трске, али су пре тога дизали најпре цркву и онда ишли даље и трудили се, подвизавали, борили се и опстајали. Свима вама честитам

данашњи велики дан, са надом да ће нам Господ дати да будемо достојни оваквога храма, да нам он буде тај извор освећења, та улазна врата, улазне двери Царства небескога, које увек почиње овде на земљи, а нема завршетка никада, ни у вечности, него је Господ одредио да заувек постоји спасени свет и људи у њему”, поручио је Епископ бачки др Иринеј.

Светој архијерејској Литургији су присуствовали: г. Милош Вучевић, потпредседник Владе Србије и министар одбране, г. Милан Ђурић, градоначелник Новог Сада, г. Никола Бањац, саветник министра одбране, г. Дејан Мандић, начелник Градске управе за грађевинско земљиште и инвестиције, госпођа Адријана Месаровић, члан Градског већа за буџет, финансије и инвестиције, г. Мирослав Илић, помоћник покрајинског секретара за културу, информисање и односе са верским заједницама, г. Петар Ђурђев, директор Историјског архива Града Новог Сада, г. Никола Перваз, председник Црквене општине новосадске, г. Ђорђе Мркић, председник Црквене општине ветерничке, представници Војске Србије, као и друге угледне личности из друштвеног и јавног живота Новог Сада. Свечаном литургијском сабрању присуствовао је многобројни верни народ из Ветерника и Новог Сада.

Светињама у походе

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА БАЧКА
СЛУЖБА ЗА ПОКЛОНИЧКА ПУТОВАЊА

СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ

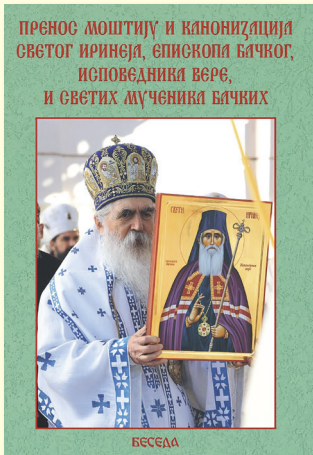
Путујте са благословом Цркве!

**Информације можете добити путем бројева телефона:
064/12-93-616 и 021/526-068**

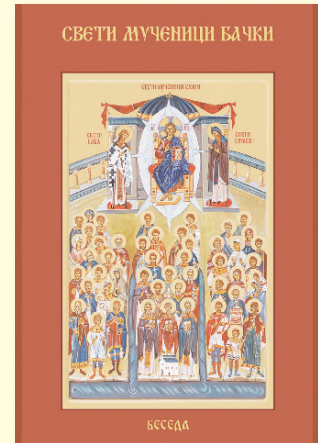
Нова издања

**ПРЕНОС МОШТИЈУ
И КАНОНИЗАЦИЈА
СВЕТОГ ИРИНЕЈА,
ЕПИСКОПА БАЧКОГ,
ИСПОВЕДНИКА ВЕРЕ,
И СВЕТИХ МУЧЕНИКА
БАЧКИХ**

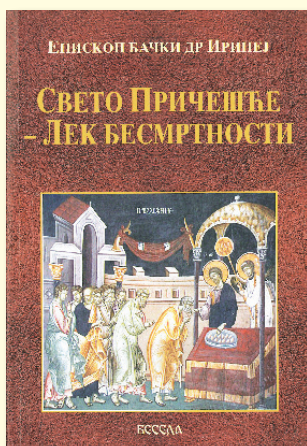
**СВЕТИ ИРИНЕЈ ЋИРИЋ
ЕПИСКОП БАЧКИ
ИСПОВЕДНИК ВЕРЕ**

**СВЕТИ
МУЧЕНИЦИ
БАЧКИ**

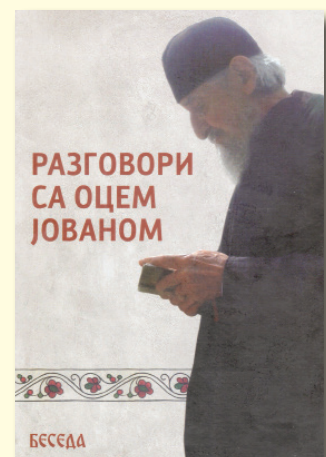
ДЕЛА СВЕТОГ МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

**СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ
– ЛЕК БЕСМРТНОСТИ**
Епископ новосадски и бачки
др Иринеј (Буловић)

**Терапијска заједница
ЗЕМЉА ЖИВИХ**
Презвитер Блажо Р. Божовић

**РАЗГОВОРИ
СА ОЦЕМ ЈОВАНОМ**

На таласу Православља

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
ЕПАРХИЈА БАЧКА
ИНФОРМАТИВНА СЛУЖБА

www.eparhijabacka.info; e-mail: epbackainfo@gmail.com

„Циљ наше Информативне службе је да буде у служби
сведочења и ширења православне вере.“

Епископ бачки г. Иринеј

 БЕСЕДА

РАДИО ТАВОР
95.1 Mhz

90,7 MHz РАДИО
СЛОВЪ

 РАДИО „БЛАГОВЕСНИК“
95,7 Mhz

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ
ХРАМА У МОНАСТИРУ
ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА
НА СУНЧАНОМ БРЕГУ У КАЂУ

Жиро-рачун 150-000002502480343 (Еуробанк Директна, Нови Сад)